

နိဒါန်း

အပိုင်း (၁)

နိဒါန်း

ဤအပိုင်းတွင် -

- (က) မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။
- (ခ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်များ။
- (ဂ) ဦးတည်ထားသော လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့်အဖွဲ့အစည်းများ။
- (ဃ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်ညွှန်းမှုဘောင်များ။
- (င) မြန်မာနိုင်ငံရှိ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ။
- (စ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ နည်းစနစ်။
- (ဆ) လေ့လာခဲ့သော သတ္တုအမျိုးအစားများ- ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ။

(က) မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။

မြန်မာနိုင်ငံ၏အမျိုးသားနယ်နိမိတ်အတွင်း သတ္တုအမျိုးမျိုးဖြစ်တည်မှုများရှိနေပြီး ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှုကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင်တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းသတ္တုသိုက်များမှာ စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းနှင့် ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေး¹ ကဲ့သို့သော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များစသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ယင်းကဏ္ဍ၏ ပြည်တွင်းအသားတင်ကုန်ထုတ်လုပ်မှု (GDP) အပေါ်ထည့်ဝင်မှုမှာ အနည်းငယ်သာရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ သတ္တုတူးဖော်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံ၏ဘူမိဗေဒအချက်အလက်များမှာ ယခုအချိန်အထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ထုတ်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။ သတ္တုကဏ္ဍသည်လည်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဤကဏ္ဍအတွက် ခေတ်မှီနည်းပညာအသုံးပြုမှု၊ ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းပါးနေသေးပြီး ဒေသခံကုမ္ပဏီများမှ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ငွေကြေးမတည်ငွေ အနည်းငယ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (အစိုးရ) အနေဖြင့် ဤ "သတ္တုတွင်းတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများ" ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန်အတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ဖိတ်ခေါ်ရန် ဆန္ဒရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် တွင်းထွက်သယံဇာတအရင်းအမြစ်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) ၏ အဖွဲ့ဝင်ထားပြီး သိသာသည့် စည်မျှင်ဥပဒေပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်ကပြဌာန်းခဲ့သည့် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေကို² ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး အချိန်အတန်ကြာပြီးနောက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အစိုးရအဖွဲ့မှ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများကို ပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၀ ခုနှစ် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်များစတင်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှု လျော့ချခြင်းများရှိခဲ့ပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမာဏသည်လည်း တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အစောပိုင်းတွင် အလွန်

1 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတအမျိုးမျိုး ထုတ်ကုန်ထားသည်။ ၂၀၁၆
 2 Valentis Resources - ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေပြင်ဆင်ချက် (မြန်မာဘာသာပြန်နှင့်နိဒါန်းယှဉ်ချက်) ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၂၇

နိုင်သော စီးပွားရေးအခြေနေမှ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်မှုများရှိခဲ့သော်ငြားလည်း နောက်ပိုင်းတွင် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုနှုန်း အတိုင်းအတာမှာ ၆.၃ ရာခိုင်နှုန်း အထိ အရှိန်ကျခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၁၈ - ၂၀၂၀ ခုနှစ်များတွင် ၇ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ရှိနေမည်ဟုခန့်မှန်းထားသော်လည်း³ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ သီးသန့်တည်ရှိနေခဲ့မှု၊ အာဏာပိုင်များအုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိနေခဲ့မှု၊ လူမျိုးစုများနှင့်ပဋိပက္ခဖြစ်မှု၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများအတွက် အထူးသဖြင့်သတ္တုကဏ္ဍသည် သေချာမှုနည်းသောလုပ်ငန်းအဖြစ် ဆက်လက် ရှိနေကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့အနှံ့ သတ္တုထုတ်ကုန်ဈေးနှုန်းများကျဆင်းနေမှုကြောင့် သတ္တုကဏ္ဍသည် ဖိအားများရှိနေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် စီမံကိန်းအသစ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းနေချိန်လည်း ဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ၂၀၁၆ - ၂၀၁၇⁴ ခုနှစ်များတွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အသစ်ထွက်ရှိထားခြင်း မရှိပါ။ ၂၀၁၅ - ၂၀၁၆⁵ ခုနှစ်များတွင် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အနေဖြင့် ၁ ရာခိုင်နှုန်းထက်နည်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသာရှိခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်မှ ခွင့်ပြုထား သော မြန်မာကုမ္ပဏီများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည်လည်း မကြာသေးမီနှစ်များမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအားလုံး၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းမျှ သာရှိခဲ့သည်။⁶

လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုများအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် ထည့်ဝင်မှုများမရှိပါ။ သို့သော် သင့်လျော်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများချမှတ်ပြီးပါက အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးမှုမှစ၍ နိုင်ငံ အတွက် အရေးကြီးသည့် ဝင်ငွေများရရှိလာနိုင်သည့် အလားအလာအရှိဆုံး ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အညီ စီးပွားရေးကိုတာဝန်ယူမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ဤ ကဏ္ဍ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို မြှင့်တင်ပေး နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ အလေ့အထများ တိုးတက်စေမည်ဖြစ်သည်။

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်

ဤအစီရင်ခံစာကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ယေဘုယျအကျဉ်းချုပ် (အပိုင်း ၂)နှင့် ဤကဏ္ဍတွင် လက်ရှိ အသုံးပြုနေသော စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒမူဘောင် (အပိုင်း ၃) စသည့်အပိုင်းများဖြင့် အစပျိုးရေးသားထားပါ သည်။ ထို့နောက် ကဏ္ဍအလိုက်ထိခိုက်မှုများ - ဥပမာ ဘဏ္ဍာငွေ၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် ပဋိပက္ခတို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အကြောင်းအရာများကို (အပိုင်း ၄) တွင် သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။ စီမံကိန်းအဆင့် သက် ရောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ (အပိုင်း ၅) ကို သင့်လျော်သည့် ကွင်းဆင်းတွေ့ရှိချက်များဖြင့် ဆွေးနွေးထား သည့်အချက်များအပါအဝင် အောက်ပါခေါင်းစဉ်ခွဲ (၇) ခုဖြင့် အကြောင်းအရာတစ်ခုစီကို ဖော်ပြထားပါသည်။ (၅.၁) အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေနပ်မှု၊ နှစ်နာမှုများအား ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းခြင်း (၅.၂) ဒေသရပ်ရွာလူထုအား သက်ရောက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ (၅.၃) မြေယာ၊ (၅.၄) အလုပ်သမား (၅.၅) အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးများ၊ (၅.၆) ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ နှင့် (၅.၇) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှု စသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုစီနှင့်သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် စဉ်း လုပ် ဆောင်နေမှုများကို ဤအပိုင်းများ၏ အဆုံးတွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများနှင့် ဆက်စပ် သည့် သီးသန့်အခြေအနေများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို (အပိုင်း ၆)တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက် များဖြင့် အဆုံးသတ်တင်ပြထားပါသည်။

3 www.tradingeconomics.com/myanmar/forecast
 4 ကတိပြုပြီး လုပ်ဆောင်သည့် ချဉ်းကပ်မှုအပေါ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်၊ မြန်မာတိုင်း(မ်) ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၈
 5 https://www.dica.gov.mm/sites/dica.gov.mm/files/document-files/fdi_yearly_by_sector.pdf
 6 https://www.dica.gov.mm/sites/dica.gov.mm/files/document-files/mcil_0.pdf

(ခ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်များ။

ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုများကို သက်ဆိုင်သည့်အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကျိုးကြောင်းစီလျော်စွာ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤကဏ္ဍ နှင့်ဆက်နွယ်နေသော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးသက်ရောက်မှုများကို သင့်လျော်သည့် အဆင့် များလုပ်ဆောင်၍ကာကွယ်နိုင်ရန်နှင့် ဥပဒေ၊ မူဝါဒ၊ သဘောတူညီမှုများ၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားအစီအမံများကို သင့်လျော်သလို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ပြီး အပေါင်းလက္ခဏာ ဆောင်သော လူ့အခွင့်အရေး အကျိုးရလဒ်များရရှိစေရန် ရည်မှန်းသည်။

SWIA သည် ထိခိုက်မှုများကို အဆင့် (၃) ဆင့်ဖြင့် ဆန်းစစ်ပါသည်။ (၁) စီမံကိန်းအဆင့်၊ (၂) ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု အဆင့်နှင့် (၃) ကဏ္ဍတစ်ခုလုံး အဆင့်တို့ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ SWIA သည် သတ္တုတွင်းတစ်ခု စီ၏လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု၏ ထိခိုက်မှုများ၊ အလုပ်သမားများ၊ ဒေသခံပြည်သူများမှ လူ့အခွင့်အရေးအရ ရရှိပိုင်ခွင့် များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ထားမှုများကို ဆန်းစစ်သည့်အပြင် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကိုလည်း ဆန်းစစ်ပါ သည်။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှုပ်ထွေးမှုများရှိသည့်နေရာမျိုးတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) နှင့် စီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းများအတွက် အကျိုးအမြတ်ရှိစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍတာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန (MCRB)၊ Institute for Human Rights and Business (IHRB)၊ နှင့် Danish Institute for Human Rights (DIHR) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေး၏အဓိကကဏ္ဍများကို ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီအလိုက် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့၊⁷ ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်⁸ သတင်းအချက်အလက်နှင့်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကဏ္ဍများအတွက် ဆန်း စစ်မှု အစီရင်ခံစာ (၃) ခုကိုလည်း ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။⁹

(ဂ) ဦးတည်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ။

SWIA သည် အောက်ပါအချက်များကို ရည်ရွယ်ပါသည်။

- စည်းမျဉ်းဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဆောင်ရွက်နေချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိသတ္တုတွင်း ကဏ္ဍဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုလေးစားကာကွယ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒများ ပုံဖော်ချမှတ်နိုင်ရန် အစိုးရကို သုံးသပ်ချက်နှင့် ဦးစားပေးအကြံပြုချက်များ ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။
- လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် လည်ပတ်နေသော ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို သိရှိစေရန်၊ သို့မဟုတ် အနာဂတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အခွင့်အလမ်းများကိုကြည့်ပြီး ကမ္ဘာ့သတ္တုတွင်းကွင်းဆက်များနှင့် ဆက်နွယ်သော ကုမ္ပဏီများကို သတ္တုတွင်းကဏ္ဍမှ လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ထိခိုက်မှုများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် အများပြည်သူ တို့၏ လူ့အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်များအပေါ် သက်ရောက်မှုစသည့်အကြောင်းများရှင်းပြရန်။ ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်၊ ကာကွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကုမ္ပဏီများမှခိုင်မာသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။

7 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ။
 8 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ။
 9 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ။

- တရားဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသောအမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများနှင့် ဒေသခံများလုပ်ကိုင်သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ကိုင်သူ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများကို သိရှိစေရန်။ အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ တာဝန်၊ ဝတ္တရားများကို ထိုသူတို့အနေဖြင့် ပိုမိုနားလည်စေရန်တို့ဖြစ်သည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အထက်ပါလူများသည် အများပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင်ပါဝင်နိုင်သည့် အပြင် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အလုပ်အကိုင်နှင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်မှု အကျိုးရလဒ်များကိုလည်း ဝေငှခံစားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းမှ စီမံကိန်းဖော်ဆောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ အထောက်အပံ့များကို ဤကဏ္ဍနှင့် ချိန်ညှိလုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ကာကွယ် အလေးပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူ့အကျိုးပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသားလူ့အခွင့်ရေး ကော်မရှင်၊ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သတင်းဌာနများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်။ သတ္တု တွင်းကဏ္ဍ၏ ထိခိုက်မှုများနှင့်သင့်လျော်သော ဥပဒေနှင့်မူဝါဒဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ ဥပဒေ နှင့် မူဝါဒပြုသူများ၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် အခြားပါဝင်သောသူများနှင့်ပေါင်းစည်းပြီး သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများကို ဖော်ထုတ်၊ နားလည်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ကြားဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို ချဉ်းကပ်ပုံများနှင့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို တွန်းအားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်း။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ သုတေသီများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့် အခြား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သင့်လျော်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို ပိုမိုနားလည်ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများကို ဆန်းစစ်ခြင်း (HRIA) ပြုလုပ်နိုင်ရန်။

(ဃ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်ညွှန်းမူဘောင်များ။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ကို အောက်ပါနိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများမှ ကိုးကားရည်ညွှန်းထားပါသည်။

- ၂၀၁၁ ခုနှစ် [United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights](#) သည် ယခု SWIA ၏ အခြေခံစံနှုန်းဖြစ်ပါသည်။ (Box ၂ တွင်ကြည့်ပါ)
- ၂၀၁၁ ခုနှစ် [Organization for Economic Cooperation and Development \(OECD\) Guidelines for Multinational Enterprises](#) သည် OECD နိုင်ငံများမှ ကုမ္ပဏီများကိုဆိုလိုပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေး လုပ်ဆောင်နေသော ကုမ္ပဏီများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ လမ်းညွှန်ချက်များတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးအခန်းသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံများနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။
- ၂၀၁၂ ခုနှစ် [International Finance Corporation \(IFC\) Performance Standards ၂၀၀၇ Environmental, Health and Safety \(EHS\) Guidelines for Mining](#) လုပ်ဆောင်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် စံချိန်စံညွှန်းအသေးစိတ်ပါဝင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေးလမ်းညွှန်ချက်များ (EHS) သည် သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ IFC EHS မူဘောင်များသည် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများမှ အသုံးပြုရန်အတွက် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။
- ၂၀၁၃ ခုနှစ် [OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas](#) တွင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုမည် သို့လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသည့် အသေးစိတ်အချက်များဖော်ပြထားပြီး ဓာတ်သတ္တုဝယ်ယူရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်စေမည့်အကြောင်းအရာများ ဖြစ်မလာစေရန် ရှောင်ရှားရမည်။

■ ၂၀၁၅ ခုနှစ် [International Council on Mining and Metals \(ICMM\) Sustainable Development Framework](#).¹⁰

လေးထောင့်ဇယားကွက်(၂)၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ

စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (UNGPs) ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး ယခုအခါတွင် ဤလမ်းညွှန်ချက်များကို စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် တည်ဆဲလမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းအသုံးပြုနေကြပါသည်။ ၎င်းကို နိုင်ငံတကာမှအသိအမှတ်ပြုသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အားလုံးအတွက် အသုံးပြုပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် [International Bill of Human Rights \(comprising the 1948 Universal Declaration on Human Rights, 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, and 1966 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights\)](#) တို့မှသတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို ချိုးဖောက်မှုမရှိစေရန် သေချာစွာဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၁၉၉၈ ခုနှစ် ILO, [Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work](#) တွင် ချမှတ်ထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သတ်သော ဥပဒေများ၊ အခြားသော ချမှတ်ထားသောလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကိုလည်း လိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။¹¹ UNGPs သည် [ကာကွယ်ပေးခြင်း \(Protect\)](#)၊ [လေးစားလိုက်နာမှုရှိခြင်း \(Respect\)](#) နှင့် [ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်း \(Remedy\)](#) မူဘောင်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လမ်းညွှန်မှုပေးရန် ရည်ရွယ်ပြီး အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးကိုကာကွယ်ခြင်းနှင့် လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် ကွဲပြားသည့် အခန်းကဏ္ဍများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မူဘောင်နှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (UNGPs)ကို မကြိုင့် ၃ ခုဖြင့် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပါအဝင် တတိယအဖွဲ့အစည်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမရှိစေရန် ထိရောက်သော မူဝါဒများ၊ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြင့် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများ (rights-holders) များအား ကာကွယ်ပေးရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

■ လူ့အခွင့်အရေးကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ တာဝန်ယူလေးစားလိုက်နာခြင်း။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းအားရှောင်ရှားသင့်ပြီး မိမိတို့ပါဝင်မှုရှိသော သက်ရောက်မှုများကို တာဝန်ယူဖြေရှင်းပေးသင့်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရန် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မူဝါဒများကို လက်ခံကတိကဝတ်ပြုရမည်ဖြစ်ပြီး 'လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်နိုင်ဖွယ်အခြေအနေများကို ကြိုတင်လေ့လာချက်များ' (Human Rights Due Diligence) ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ အားဖြင့် - သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဆန်းစစ်ပါ။ ဖော်ထုတ်ပြီးသော ထိခိုက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါ။ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မှတ်တမ်းတင် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုပါ။ ကြိုတင်လေ့လာချက်၏ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလဒ်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါ။) ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်စေသော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ကျစေရန် (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သော အဆင့်တိုင်းတွင် မကျေနပ်မှုများတိုင်းကြားသည့်စနစ်တွင် ပါဝင်ခြင်းများ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ်

10 ICMM သည် သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့်သတ္တုကုမ္ပဏီများ၊ အမျိုးသား/ဒေသတွင်း သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းကို စုစည်းပေးပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်၍ လုပ်ဆောင်ချက်များကို တိုင်းတာရပါမည်။
11 OHCHR, Core International Human Rights Instruments and Their Monitoring Bodies

ထောက်ပံ့ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးမည်ဟု မျှော်လင့်ခြင်းခံကြရပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့ကြောင့် သော်လည်းကောင်း ဤကဲ့သို့ဖြစ်စေရန် အကြောင်းအရင်းဖန်တီးမှု ရှိနေလျှင်သော်လည်းကောင်း လုပ်ငန်း လည်ပတ်မှု၊ ထုတ်ကုန်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုဆက်နွယ်မှုများဖြင့်သော်လည်းကောင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင် သူသို့မဟုတ်ကုန်းကြမ်းပံ့ပိုးသူများမှလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများထိခိုက်မှုရှိလာပါက ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေး ရမည်။

- (လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃) ကိုကြည့်ရန်)
- စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် တရားဥပဒေနှင့်ဥပဒေပြင်ပ နည်းလမ်းနှစ်ခု လုံးဖြင့် ထိရောက်သည့်ကုစားမှုများ ထောင့်ပံ့ပေးရမည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဤချိုးဖောက်ခံရသူများကို တရားဥပဒေနှင့်ဥပဒေပြင်ပနည်းလမ်းနှစ်ခုလုံးဖြင့် ကုစားမှုများရရှိစေရန် နှစ်နာမှုများတိုင်ကြားနိုင်သည့် အဆင့်များကို အာမခံပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ဆန်းစစ်မှုအချက်အလက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် လမ်းညွှန်အခြေခံမှု (၃၁) ခုကို ပံ့ပိုးပေးရမည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃) ဆက်နွယ်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမှုများအရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် များသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောထိခိုက်မှုများ၊ ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းများ၊ ထုတ်ကုန်များ (သို့မဟုတ်) ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စာချုပ်စာတမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ စာချုပ်မရှိပဲသော်လည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အမှန်တကယ်နှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော သက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရန်လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် လုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဒေသခံစီးပွားရေးမိတ်ဖက်များ (သို့မဟုတ်) supplier များ၏ ဆိုးကျိုးသက် ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။ သက်ရောက်မှုပုံစံ အမျိုးမျိုးကို အောက်ပါ ဥပမာအချို့တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုများဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဥပမာ - အလုပ်သမား ခေါ်ယူ ရာတွင် တန်ဖိုးအခွင့်အရေးပေးရေးကို အခြေမခံပဲ ဌာနဒေသခံများ၏ အလုပ်လျှောက်ထားမှုကို ခွဲခြားမှုပြု ခြင်း။
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များ ရှိနေနိုင်ပါ သည်။ ဥပမာ - ခွင့်ပြုသတ်မှတ်ထားသော ညစ်ညမ်းမှုပမာဏကို ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ထုတ်လွှတ်ရာ တွင် အခြားကုမ္ပဏီများမှလည်း အလားတူစွန့်ထုတ်နေနိုင်ပါသည်။ ထိုစွန့်ထုတ်ညစ်ညမ်းပစ္စည်းများကြောင့် အများပြည်သူအသုံးပြုနေသော (ရေ) ကဲ့သို့သော ဂေဟစနစ်လည်ပတ်မှုထဲသို့ရောက်ရှိသွားနိုင်ပြီး ဆက်စပ် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- စီးပွားရေးတစ်ခုသည် သက်ရောက်မှုနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်နေနိုင်သည်။ ဥပမာ - သဘောတူထားသော စံချိန်စံညွှန်းများကို ချိုးဖောက်သော၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ညစ်ညမ်းစေသော၊ ဒေသခံများ၏ ကျန်းမာရေး ကိုထိခိုက်သော စီမံကိန်းတစ်ခုအား ငွေကြေးချေးငှားပံ့ပိုးမှုလုပ်လျှင် ဖြစ်သည်။

(င) မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ။

လက်ရှိအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ပါတီ၏ခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ဆောင်ကြရန် တောင်းဆိုခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးများမှလည်း အလားတူ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ-တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီး ဌာနမှ ဝန်ကြီးဦးမြင့်မောင်က 'ကျွန်တော်တို့ဝန်ကြီးချုပ်က ပြောထားတယ်။ အသစ်လျှောက်ထားတဲ့ လုပ်ကွက် တွေအတွက် သဘောထားမှတ်ချက်မပေးမီ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာပြဿနာတွေကို အရင်ဆုံးကိုင်တွယ်သွားပါမယ်။ လက်ရှိလည်ပတ်နေတဲ့သတ္တုတွင်းတွေက ဥပဒေကိုမလိုက်နာရင် ကုမ္ပဏီတွေအနေဖြင့် အနာဂတ်မှာ ခွင့်ပြုမိန့်ရယူ ရန် ခက်ခဲမှာဖြစ်ပါတယ်။'¹² ယခင်အစိုးရ သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဖွဲ့အစည်း (OECD) နှင့်ပူးပေါင်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမူဝါဒကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်ထုတ်ဝေသော စာမျက်နှာ (၃၀၀) ပါဝင်သော အစီရင်ခံစာတွင် တာဝန်ယူမှု ရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဆိုသည့်အခန်းဖြင့် အစပျိုးဖော်ပြထားပြီး လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အလုပ်သမားအခွင့် အရေးများကို အလေးထားရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့် သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများကို မည်ကဲ့သို့ နိုင်ငံအတွင်းမိတ်ဆက်ပေးရမည် ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားထားပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် (၄) ကိုကြည့်ရန်)¹³

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုကဏ္ဍတွင် လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေသော နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဦးဆောင်လမ်းပြအဖြစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာများကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံများစွာမှ စီးပွားရေး လာရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည့် နိုင်ငံ၏အစိုးရများ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီကြီးများလာရောက်သည့် မိခင်နိုင်ငံ အစိုးရ များသည် အဓိကအခန်းကဏ္ဍအနေဖြင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ အပြုအမူများ ဖြစ်ပေါ် လာစေရန်မျှော်မှန်း၍ ကုမ္ပဏီများအား တိုက်တွန်းအားပေးရန်နှင့် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်နေမှုရှိ/မရှိ သေချာစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၇) ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်အစိုးရ အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ချမှတ်ထားသော ပိတ်ဆို့မှုများကို ဖယ်ရှားခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ ၎င်းတွင် ကျောက်စိမ်း၊ ကျောက် မျက်ရတနာနှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်အလက်များ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံ၏ဌာနဆိုင်ရာများမှ တာဝန်ယူမှု ရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ၏လိုအပ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ မိခင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အစီရင်ခံစာတင်ပြရမည်ဟူသည့် အချက်တစ်ခုကိုသာ ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားသည်။¹⁴ ဤသို့ အစီရင် ခံစာတင်ပြရမည်ဟူသောအချက်သည် အမေရိကန်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ နိုင်ငံအတွင်းဝင်ရောက်မလာမီ အဓိကကျသော အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်များကို အကြိုသုံးသပ်လေ့လာ နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

12 မြန်မာတိုင်း (မ) ၊ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ အခြင်းပွားဖွယ် ခဲမဖြူ သတ္တုတွင်းနှစ်ခုကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်း။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၂၀
13 OECD ၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒပြောင်းလဲပြုပြင်ခြင်း။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ။ စာမျက်နှာ - ၄၉ - ၆၀
14 US Department of the Treasury, Burma

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၄)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝါဒကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ပါဝင်သော တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) အခန်းနှင့်ပတ်သက်၍ OECD ၏ အကြံပြုချက်များ။¹⁵

- အဓိက နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး၊ အလုပ်သမားနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရန်။
- ပြည်တွင်းစည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ဤစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ အတည်ပြုလိုက်နာစေရန်နှင့် လိုက်နာစေရန်။
- လွတ်လပ်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်မှုကို ပိုမိုအားပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုမိုပေးရန်။
- EITI ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်။
- နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ အပါအဝင် ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းများကို အသစ်သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လိုက်နာစေရန်နှင့် ဥပဒေချိုးဖောက်သူများကို တရားစွဲရန်။
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုရှိစေရန် ပြည်သူ့အကျိုးပြုအဖွဲ့အစည်းများ (အလုပ်သမားသမဂ္ဂ၊ ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ) ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေရန်။
- တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ပါဝင်သည့်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ master plan များ ရေးဆွဲရန်။ (ဥပမာ - ခရီးသွားလုပ်ငန်း)
- ဓလေ့ထုံးတမ်းမြေယာများအပါအဝင် ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို လုံလောက်သည့် အကာအကွယ်များပေးရန်။
- မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လွတ်လပ်သော ကြိုတင်အသိပေးတိုင်ပင်မှုနှင့် လူထုသဘောထားရယူမှု (FPIC) ကို ယူရန်။
- နစ်နာမှုများတိုင်ကြားသည့်စနစ်တစ်ခု ပြင်ဆင်ပြီး ထိခိုက်ခံသူများကို ဖြေရှင်းပေးရန်။
- မိခင်နိုင်ငံအစိုးရများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် OECD ၏ လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာစေရန်လုပ်ဆောင်ခြင်း။ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ ခွင့်ပြုမိန့်ရထားသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား အထက်ပါ လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာစေခြင်း။

အချို့သောမိခင်နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့ကုမ္ပဏီများအတွက် ယေဘုယျတာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာနှင့် ငွေကြေးနှင့်မသက်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာ (Non-financial Reporting) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များကို မိတ်ဆက်ဖော်ပြထားသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သီးသန့်ပြင်ဆင်ထားခြင်းတော့ မဟုတ်ပါ။ သို့သော် ၎င်းကိုလိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် [Declaration of the G7 Countries](#) တွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုကွင်းဆက်များ လိုက်နာရမည့် ခိုင်မာသောကတိကဝတ်များကို ထည့်သွင်းထားသည်။¹⁶ နိုင်ငံတော်တော်များများအနေဖြင့် ၎င်းအချက်များကိုလက်ခံကျင့်သုံးလာကြသည် သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့်လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှု အစီအစဉ် (National Action Plans) ကို ပိုမိုရှင်းလင်းသည့် မျှော်မှန်းချက် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် လက်ရှိရေးဆွဲနေကြသည်။¹⁷

15 OECD ၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝါဒပြောင်းလဲမှုပြင်ခြင်း။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၃၂
 16 G7 နိုင်ငံများ၏ ကြေညာစာတမ်း ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၇ - ၈။
 17 အမျိုးသားအဆင့် လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုအစီအစဉ်များ (National Action Plans) ကို UNOHCHR website တွင် ရရှိနိုင်သည်။

တရုတ်သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင်သတ်မှတ်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကာကွယ်ရေးလမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာရန်မျှော်လင့်သည်။¹⁸ ၎င်းတွင်ပါဝင်သော အချက်များမှာ အခြားနိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်နေသော တရုတ်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေးဥပဒေများ၊ ဘာသာရေး၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို အလေးပေးလိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ချမှတ်ကျင့်သုံးနေသော လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာရန် အကြံပြုထားပါသည်။ The China Chamber of Commerce of Metals Minerals and Chemicals Importers & Exporters (CCCMC) သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် [Guidelines for Social Responsibility in Outbound Mining Investments](#) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ CCCMC သည် ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ရှိပြီး ပြည်ပတွင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသော အဓိကတရုတ်သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတ၊ သတ္တုနှင့် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်ထုတ်ကုန်များ ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများ အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်ကုမ္ပဏီပေါင်း ၆၀၀၀ ကျော်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

(စ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ် အဆင့်ဆင့်။

လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သော ထိခိုက်မှုအမျိုးအစားများ

ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ်အဆင့်ဆင့် သည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းခြင်း(EIA) နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (SIA) လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အခြေခံထားသည်။ ၎င်းကို ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) ဟုခေါ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် EIA လို့သာ ရည်ညွှန်းပါသည်။ SWIA တွင် ယခုပေါ်ထွက်လာသော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (HRIA) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလဲပါဝင်သည်။ DHIR နှင့် IHRBတို့က MCRB နှင့်ပူးပေါင်းပြီး SWIA ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်ကို ဖန်တီးပြုစုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။¹⁹ ဤနည်းစနစ်ကို ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ SWIA အတွက် MCRB ၏ sister အဖွဲ့ဖြစ်သော CREER နှင့် IHRB တို့က အသုံးပြုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။²⁰

ယခု SWIA သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို ကွင်းဆင်းလေ့လာထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် အလုပ်ခွင်အခြေအနေ၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြေနှင့်ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ရေ စသည့်တို့အပါအဝင် ထိခိုက်မှုများပါဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အကတိလိုက်စားမှုတို့အပါအဝင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပေါ် ထိခိုက်မှုများ၊ ၎င်းထိခိုက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် တာဝန်ခံမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်မည့်နည်းလမ်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

SWIA သည် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံထားပြီး စီးပွားရေးစီမံကိန်းများမှ တစ်ဦးချင်းသီးခြားသော်လည်းကောင်း အဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်စေသည့်ထိခိုက်မှုများကို သုံးသပ်ထားသည့်အပြင် ဆက်စပ်ထိခိုက်မှုများနှင့် ကဏ္ဍအဆင့်ထိခိုက်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။

18 နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ရေးလမ်းညွှန်ချက်၊ တရုတ်နိုင်ငံကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် မတ်လ ၄ ရက်။ IHRB ကို ကြည့်ရှုရန်၊ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရှာဖွေခြင်း၊ နိုင်ငံခြားတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနေသော တရုတ်ကုမ္ပဏီများ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစံနှုန်းချိမ်းညှိမှုများကို မည်သို့ကိုင်တွယ်သင့်သနည်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လ ၂၄ ရက်။
 19 သတင်းအချက်အလက်များကို MCRB website တွင်ကြည့်ရှုရန်။
 20 ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းအတွက် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ ဇွန်လ ၂၄၊ ၂၀၁၆၊ CREER နှင့် IHRB.

- **စီမံကိန်း သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအဆင့်ထိခိုက်မှုများ** - SWIA သည် မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လက်ရှိစီမံကိန်းများ (ဥပမာ-တရားဝင်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း) နှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေမှုများ (ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်နေမှုများ) အားလုံးကို သုံးသပ်လေ့လာထားပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီမံကိန်းအဆင့်တွင် တွေ့ရှိသည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြကာ ထိုသက်ရောက်မှုများသည် အသေးစိတ်ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများဖြစ်ကြောင်းအသိမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသမှဆက်စပ်သည့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူများ၏ ပြုမူဆောင်ရွက်နေမှုများဖြင့် ၎င်းတို့ကို မည်သို့ရှောင်ရှားနိုင်မည် သို့မဟုတ် မည်သို့ပုံသဏ္ဍာန် အချိုးအစားများပြောင်း၍ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်တို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။
- **ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ** - နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုစီမံကိန်းများစွာနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေမှုများစွာ ရှိနေပါက ထိုနေရာ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိပြည်သူများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းတစ်ခုတည်း (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းတွင် ရှိနေသည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် မတူညီဘဲ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ထိုသက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ SWIA အနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုဖြစ်လာနိုင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကိုဖော်ထုတ်ထားပြီး ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးစုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း အစိုးရမှသော်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။
- **ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် သက်ရောက်မှုများ** - ဤအဆင့်သည် ကျယ်ပြန့်သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် ဤကဏ္ဍမှ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်သည့် အနှုတ်လက္ခဏာသက်ရောက်မှုများ၏ ဖြစ်မြစ်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် SWIA တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဖြစ်လာစေရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်သော မူဝါဒများ၊ ဥပဒေမူဘောင်များအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာလာစေရန် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် နိုင်ငံအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများပါဝင်ပါသည်။ SWIA သည် ကဏ္ဍအဆင့်တွင် လူ့အခွင့်အရေးရလဒ်ကောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကြံပြုထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက် သုံးသပ်ချက်သည် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများကို ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးရှိစီမံကိန်းများ၏ ဖြစ်လာနိုင်သော အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများကို ခြုံငုံမြင်စေပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ရှုထောင့်များဖြင့် ရွေးချယ်မှုများ ပိုမိုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးရလဒ်များ ရရှိနိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်ဖွယ် အခွင့်အလမ်းများလည်း ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

SWIA သုတေသနလုပ်ငန်းနှင့်ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု အကျဉ်းချုပ်

SWIA ကို ကျယ်ပြန့်သော desk-top သုတေသနပြုမှုနှင့်ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို အခြေခံ၍ အစီရင်ခံစာရေးသားထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလနှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားကွင်းဆင်းလေ့လာမည့် သုတေသီ (၆) ဦးကို ကနဦးသင်တန်းပို့ချပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (၄၁) ခုကို ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ရ အကြီးစားလုပ်ကွက် (၁၁) ကွက် (တစ်ခုမှာ ဓာတ်သတ္တု စမ်းသပ်တိုင်းတာသည့် အဆင့်)၊ ခွင့်ပြုမိန့်ရအသေးစားလုပ်ကွက် (၁၅) ကွက်နှင့် အရွယ်အစားအမျိုးမျိုး တရားမဝင်လုပ်ကွက် (၁၅) ကွက်တို့ပါဝင်ကာ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှရရှိခဲ့သော အချက်အလက်များကို အမည်မဖော်ပြပါ။ SWIA၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွင်း လက်ရှိအခြေအနေများကို သုံးသပ်လေ့လာရန်ဖြစ်ပြီး သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုစီ၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်နေမှုကို ဖော်ပြရန်မဟုတ်ပါ။ ဤကဲ့သို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သောလူများ၏ အချက်အလက်များကို မဖော်ပြရခြင်းသည် ၎င်းတို့ လုံခြုံဘေးကင်းစေရန် ဖြစ်သည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော အခြေအနေအားလုံး၊ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။ သွားရောက်ခဲ့သောနေရာများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့သောသူအရည်အတွက်များကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားပါသည်။

သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များပါဝင်သည့် အစည်းအဝေးများကို ရန်ကုန်တွင်လည်းကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် မြန်မာနှင့် နိုင်ငံခြား သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ သတ္တုတွင်းဝန်ဆောင်မှုပေးသောကုမ္ပဏီများ၊ နိုင်ငံတကာအစိုးရဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အကျိုးအမြတ်မယူသော အဖွဲ့များနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ အပါအဝင် သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ mineral economics၊ ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်လုပ်ငန်းများ၊ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ၊ SWIA သတ္တုအမျိုးအစားများနှင့် ဆက်စပ်သော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ကျွန်းကျင်သည့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ ပညာရှင်များပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့တွင် တစ်ရက်တာ အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအတွင်း (၂) ကြိမ် (မြန်မာဘာသာဖြင့်တစ်ကြိမ်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်တစ်ကြိမ်) ကျင်းပခဲ့ပြီး မူကြမ်းအပေါ်တွင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်သူများ၏ တုန့်ပြန်အကြံပြုချက်များ ရရှိရန်ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကို အင်တာနက်တွင်လည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

သုတေသနအတွက် ဦးစားပေးလေ့လာရမည့်အချက်များ ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်း၊ တွေ့ရှိချက်များကို သုံးသပ်ခြင်း၊ လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ထုတ်ပြန်ခြင်း မတိုင်မီအချိန်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ဘက်ပေါင်းစုံမှပတ်သက်ဆက်နွှယ်သူများကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးနိုင်ရန် အကြံပေးအဖွဲ့တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းပြီး ကူညီစေခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့မှလည်း သက်ဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များ ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြံပေးအဖွဲ့တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းများနှင့် သတ္တုတွင်းကျွမ်းကျင်သူများ ပါဝင်ပါသည်။

(ဆ) လေ့လာခဲ့သော သတ္တုအမျိုးအစားများ- ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ။

ယခု SWIA သည် သတ္တုအမျိုးအစားသုံးမျိုးဖြစ်သော ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ တို့ကို အခြေခံလေ့လာထားပါသည်။ MCRB မှလုပ်ဆောင်ခဲ့သော ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများသည် သတ္တုထုတ်လုပ်မှုအဆင့်များကိုအလေးထား ပြီးအထူးသဖြင့် လက်ရှိလည်ပတ်နေသော သတ္တုတွင်းများတွင် လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဆင့်တက်သန့်စင်သောနေရာများ၊ ထုတ်လုပ်မှုစက်ရုံများနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီးသော နေရာအချို့ကို သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ (သွားရောက်ခဲ့သောနေရာများကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် အပြည့်အစုံဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုအမျိုးအစား (၃) မျိုးရွေးချယ်ရန် အသုံးပြုခဲ့သော စည်းမျဉ်းအချက်အလက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

- စီးပွားရေးအရ အရေးပါမှုနှင့် အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလားအလာရှိမှု။
- လူ့အခွင့်အရေးရရှိမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုများ။
- ကွင်းဆင်းသုတေသီများ၏ လုံခြုံရေးအပါအဝင် သတ္တုတွင်းနေရာများသို့ သွားရောက်ရန် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု အခြေအနေ။
- လက်ရှိလေ့လာထားသော သုတေသနနှင့် MCRB မှ လက်ရှိလုပ်ဆောင်နေသော ကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်နိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်မှုအခြေအနေ။
- ပါဝင်လုပ်ဆောင်မည့်သူများကို SWIA အကြံပြုချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် MCRB ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှု အခြေအနေ။

အခြားသတ္တုများနှင့်ဓာတ်သတ္တုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သော်လည်း ယခု SWIA တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားခြင်း တော့မရှိပါ။ ကြေးနီကတ်သုတ်နှင့်နီကယ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ်သောသတ္တုများတွင် အများဆုံးတင်ပို့ ရောင်းချရသော သတ္တုထုတ်ကုန်များဖြစ်ပြီး တရုတ်ပြည်၏ ကြီးမားသော ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးအတွက်သွင်းအားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။²¹ သို့ရာတွင် ကြေးနီတူးဖော်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးသဖြင့် လက်ပံတောင်းတောင်ကြေးနီသတ္တု တွင်းသည် အစီရင်ခံစာများပေါ်ထွက်လာပြီး ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ စိတ်ဝင်စားမှုကိုခံနေရသည့် သတ္တုတွင်းတစ်ခု လည်းဖြစ်ပါသည်။²² ကျောက်မီးသွေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရအနေဖြင့် ကျောက်မီးသွေးသုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေး စက်ရုံများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည် မလုပ်ဆောင်မည်ကို ရှင်းလင်းစွာမသိရပါ။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျောက်မီး သွေးတွင်းထွက်သိုက်၏ အပူဓာတ်အရည်အသွေးမှာ နိမ့်မည်ဟု အစီရင်ခံစာပြီး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားအတွက် အသုံးပြုမည့် ကျောက်မီးသွေးများကို တင်ပို့ရောင်းချလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြသည်။²³ အခြားကျော်ကြားသော ခဲ၊ ငွေနှင့်ခနောက်စိမ်း သတ္တုသိုက်များရှိပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ နမ္မတူ၊ ဘော်တွင်း ငွေနှင့်ခဲ သတ္တုတွင်းများသည် ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းကစ၍ လည်ပတ်ထုတ်လုပ်နေသော်လည်း ၎င်းသတ္တုအမျိုးအစားများမှာ အမျိုးသားစီးပွားရေး အတွက် SWIA မှရွေးချယ်ထားသော သတ္တုအမျိုးအစားများလောက် အရေးမကြီးပါ။²⁴

မြန်မာနိုင်ငံသည် အဖိုးတန်အရေးပါသော ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာသိုက် (အထူးသဖြင့် ပတ္တမြားနှင့် နီလာ) များဖြင့် ကြွယ်ဝပါသည်။ Global Witness သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်အတွင်း ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလီယံရရှိထားသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး ဤကဏ္ဍသည် စစ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆက်နွယ် နေသောသူများ၊ မူးယစ်ရာဇာများနှင့်ခရီးနီများမှ ဤလုပ်ငန်းကို ထိန်းချုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။²⁵ ယင်း အခြေအနေများကို သုံးသပ်ပြီး လုံခြုံရေးအန္တရာယ်အပြင် ၎င်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်ရန် MCRB တွင် အကန့်အသတ်ရှိသောကြောင့် ဤကဏ္ဍကို အလေးပေးလေ့လာရန် မရွေးချယ်ခဲ့ပါ။

အထက်ပါကဏ္ဍနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တန်ဖိုးနည်းသောကျောက်များတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် ၎င်း အပေါ် လေ့လာထားမှုအနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး အများစုမှာ ပြည်တွင်းအသုံးပြုရန်အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကြီးထွားလာသည်နှင့်အမျှ ဘီလပ်မြေထုတ် လုပ်ရန်လိုအပ် သည့် ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်မှုများလာနိုင်ခြေရှိပြီး ၎င်းနေရာများသည် တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာ နေရာများ ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်နောက်ခံကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း(MEC) နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန် မာနိုင်ငံစီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့သည် ဤကဏ္ဍတွင် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုများ ရှိနေပြီး ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ရာတွင် လိုအပ်သည့် (ဥပမာ - ဂေါဒန်ကျောက်) အချက်အလက်များ ပေးထားပါသည်။

ရွှေသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အရေးကြီးဆုံးသတ္တုထုတ်ကုန်တစ်ခုဖြစ်ပြီး နေရာအတော်များများတွင် လက်လုပ် လက်စားနှင့်အကြီးစားတူးဖော်မှုများကို နည်းပညာမျိုးစုံဖြင့် လုပ်ကိုင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။²⁶ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်း တွင်ရွှေကိုအရေးကြီးသောနန်းမြေသိုက်နှင့်ကျောက်မာသိုက်များတွင်တွေ့ရပြီးလက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများမှ အလွယ်တကူ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တူးဖော်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက်၊ တန်တာလမ် (tantalum) နှင့် ရွှေတို့သည် 'ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တု' ဟု သတ်မှတ်ထားကြရာ OECD ၏ အကြံပြုချက်အရ အကြံဖြစ်နိုင်ဖွယ်လေ့လာမှုများကို သေချာစွာလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သည် မကြာသေးမီက ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုတွင် ဦးဆောင်သူဖြစ်လာပြီး လျင်မြန်စွာပင် အဓိကတင်ပို့သူ ဖြစ်လာ ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတင်ပို့မှုအားလုံးပေါင်းအရ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံပြီးလျှင် ဒုတိယနေရာလိုက်နေပါသည်။ မြန်မာ

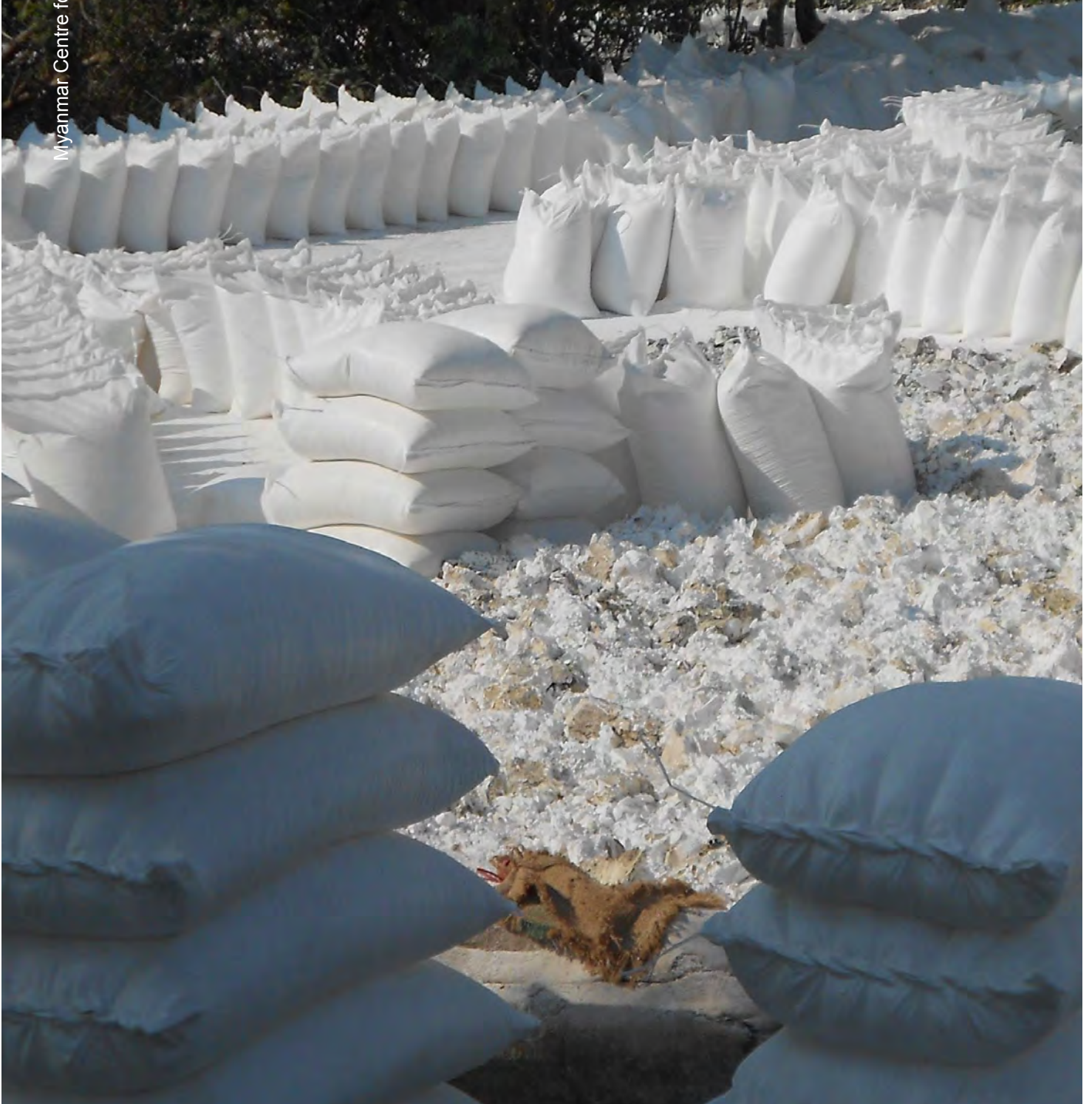
21 သတ္တုအစည်းအဝေးမှ MCRB ၏ Power point Presentation ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
 22 Amnesty International မှ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နိုင်မှု ဖွင့်ထားသလား။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ ရက်၊ မြန်မာကြေးနီသတ္တုတွင်းတွင် ပူးပေါင်းကျူးလွန်သော ဖြစ်မှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုမှုများ။
 23 MRCB ၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးထားမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 24 MEITI - မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော EITI အစီရင်ခံစာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 25 Global Witness ၊ ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးလျှို့ဝှက်ချက်၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက်၊ စာမျက်နှာ- ၆ - ၇
 26 MEITI - မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော EITI အစီရင်ခံစာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

နိုင်ငံ၏ ခဲမဖြူအားလုံးနီးပါးကို တရုတ်ပြည်သို့တင်ပို့ခြင်းဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရေးကြီးသော ကုန်သွယ်ရေးမိတ်ဖက် နိုင်ငံဖြစ်သလို မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် အဓိကလုပ်ငန်းလည်ပတ်လုပ် ကိုင်နေ သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။²⁷

ဤ ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစား သုံးမျိုး၏ လုပ်ဆောင်လည်ပတ်မှုအမျိုးမျိုးကို လွှမ်းခြုံ၍ လေ့လာနိုင်ရန် SWIA အဖွဲ့မှ အရွယ်အစားစုံ (လက်လုပ်လက်စားမှ အကြီးစားသတ္တုထုတ်လုပ်မှုအထိ) သတ္တုလုပ်ကွက်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံ (နိုင်ငံပိုင်၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင်နှင့် နိုင်ငံခြားပိုင်)၊ တရားဝင်လုပ်ငန်း၊ တရားမဝင်လုပ်ငန်းများ၊ မတူညီသည့် ဒေသများ (မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း၊ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေတို့အပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အပြည့်အဝ (သို့မဟုတ်)တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်ထိန်းချုပ်ထားသည့်နယ်မြေများ)နှင့်သတ္တုတူးဖော်မှုနည်းစနစ်မတူညီသည့် လုပ်ကွက်များ (ဟင်းလင်းဖွင့်တူးနည်း၊ လေပေးအင်းစနစ်(shaft) စသဖြင့်) ကို ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

27 ၂၇။ Nicholas J. Gardiner et al - မြန်နိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၁၉ - ၂၃၃၊ စာမျက်နှာ - ၂၂၄။

မြန်မာနိုင်ငံရှိသတ္တုတွင်းများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ

ဤအပိုင်းတွင် -

- (က) မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုဘူမိဗေဒအခြေအနေ
- (ခ) စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှု
- (ဂ) အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ
- (ဃ) ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူကဏ္ဍ အကျဉ်းချုပ်သုံးသပ်ချက်
- (င) လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း (ASM)
- (စ) သတ္တုကဏ္ဍ၏လုပ်ငန်းကွင်းဆက်များ။

(က) မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုဘူမိဗေဒ အခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် များပြားသောဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှုများရှိနေပြီး သတ္တုသိုက်များကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် တွေ့ရှိရသည်။ အခိုင်အမာတွေ့ရှိထားသော သတ္တုသိုက်များတွင် စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း၊ ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေးကဲ့သို့သော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များ စသည်တို့ ပါဝင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။²⁸ သတ္တုဖြစ်တည်မှုမာဏတိုင်းတာချက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် အနည်းဆုံးကမ္ဘာ့အဆင့်သတ္တုသိုက် (၃) ခုရှိသည်။ ဘော်တွင်း ခဲ၊ သွပ်နှင့်ငွေ သတ္တုသိုက်၊ မုံရွာကြေးနီသတ္တုသိုက်နှင့်မှော်ချီး ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက် သတ္တုတွင်းတို့ဖြစ်သည်။²⁹ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၀ % ကို ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစ၍ ၄၉၀၀ % အထိ ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ကမ္ဘာ့တတိယအကြီးဆုံးထုတ်လုပ်သူ ဖြစ်လာပါသည်။³⁰

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မကြာသေးမီက ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတစ်ခုလုံး၏ ဘူမိဗေဒနှင့် ကျန်ရှိသည့်ဓာတ်သတ္တုဖြစ်တည်မှုများကို အနည်းငယ်သာသိရှိထားသည်။ ရရှိနိုင်သည့် ဘူမိဗေဒအချက်အလက်များမှာ အနည်းငယ်သာရှိပြီး နောက်ဆုံးကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ လူအများသိရှိနိုင်သော အချက်အလက်များအရ နိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် ငွေ၊ ခဲ၊ ခဲမဖြူ၊ အဖြိုက်နက်နှင့် ခနောက်စိမ်းဖြစ်တည်မှုများ ရှိနေသည်ကို ရည်ညွှန်းထားပြီး ရွှေ၊ မန်းဂန်း၊ ကြေးနီနှင့် ကျောက်မီးသွေးသိုက်များမှာလည်း အများအပြားရှိနေသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။³¹ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာ မြေပုံများ၊ အချက်အလက်များကို အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ထားမှုမရှိသောကြောင့် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များမှ ထိုအချက်အလက်များကို မရယူနိုင်ပါ။

အရေးပါသော ရွှေ၊ ကျောက်စိမ်း၊ ကျောက်မျက်ရတနာနှင့် ခဲမဖြူသိုက်များသည် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကရင်ပြည်နယ်တို့တွင်ရှိပြီး ထိုပြည်နယ်များသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက (EAOs) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေများဖြစ်ကြသည်။ အရေးပါသော ရွှေသတ္တုသိုက်များကို မန္တလေးတိုင်းဒေသ

28 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတအမျိုးမျိုး ဆုပ်ကိုင်ထားသည်။ ၂၀၁၆
 29 Gardiner et al - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆၊ ၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃။
 30 Nicholas J. Gardiner ibid, စာမျက်နှာ - ၂၂၀
 31 Stratfor, Myanmar ၏ သေချာမှုနည်းသော ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်ရေး ဈေးကွက်၊ Stratfor Global Intelligence၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက်

ကြီးနှင့်စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးများတွင် တွေ့ရပါသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးသည် နိုင်ငံအတွင်း အသေးစား သတ္တုတူးဖော်မှုအများဆုံးနေရာဖြစ်ပြီး ကြေးနီ၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ရွှေ၊ အဖြိုက်နက်နှင့် ရှီးလိုက် (Sheelite) သိုက် ကြီးများလည်း တွေ့ရပါသည်။ ရွှေသတ္တုရိုင်းသည် နိုင်ငံခြားသုံးငွေစီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၈၃ (က) အရ တားမြစ်ထား ပြီး ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ တားမြစ်ထားသောပစ္စည်းစားရင်းတွင် ပါဝင်နေသည်။ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် တင်ပို့ရောင်းချရန် ပြန်လည်ခွင့်ပြုထားပါသည်။³² ထို့ကြောင့် ရွှေသည် သံ၊ သံမဏိ၊ ထုံးကျောက်၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့် ဗရိုက်တီးများနှင့် (barite) အတူ ပြည်တွင်းအသုံးပြုရန် အဓိကထုတ်လုပ်ကြသည်။³³ ထုံးကျောက်သိုက်များသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအတော်များများတွင် တွေ့ရပြီး အရည်အသွေးကောင်းမွန် သော ထုံးကျောက်သိုက်များကို ကရင်ပြည်နယ်အတွင်း မြောက်မှတောင်သို့သွယ်တန်းကာ ဖြစ်တည်နေမှုကို တွေ့ ရှိရသည်။³⁴ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် အရေးကြီးသည့် သယံဇာတများဖြစ်သော ပတ္တမြား၊ နီလာ၊ သံနှင့် ဗရိုက်တီး တို့ရှိပြီး ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အရေးပါသော ပတ္တမြားနှင့်နီလာတွင်းများ ရှိသည်။³⁵

တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတွင် အဖိုးတန်သော ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက်၊ ရှီးလိုက်နှင့်မြေနေသိုက် စိန်များ တွေ့ရှိရသည်။ ခဲမဖြူအကြောကို ရန်ကုန်မြို့၏အရှေ့မှစ၍ တောင်ဘက် မြိတ်ကျွန်းစုများကို ဖြတ်ကာ ခဲမဖြူ ထုတ်လုပ်မှုများသော ထားဝယ်ဒေသအထိ တွေ့နိုင်ပြီး ခဲမဖြူရင်းသိုက် အခု (၁၀၀) ကျော်ဖော်ထုတ် တွေ့ရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ အခြား အရေးပါသည့် ခဲမဖြူဖြစ်စဉ်များကို ကယားပြည်နယ် မော်ချီးသတ္တုဗိုင်းတွင်တွေ့ရပြီး တစ်ချိန်က ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ခဲမဖြူ အဖြိုက်နက်ထုတ်လုပ်သည့်နေရာလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ အခြားခဲမဖြူ ဖြစ်စဉ်များကို ရှမ်းပြည်နယ် 'ဝ' ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသတွင်လည်းတွေ့ရသည်။³⁶ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် သဲကျောက် များကိုတွေ့ရှိ ရပါသည်။³⁷

(ခ) စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှု

မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် မဖွံ့ဖြိုးသေးသော အခြေအနေတွင် ဆက်လက်ရှိနေပြီး အသေးစားတူးဖော်မှုများဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်နေကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် လက်ရှိအမျိုးသား သယံဇာတများကို တန်ဖိုးရှိအောင် မလုပ်ဆောင်နိုင်သေးပေ။ ဆင့်တက်သန်စင်ခြင်းနှင့် တန်းဖိုးအကျိုးအမြတ်ပိုမိုရရှိစေရန် လုပ်ဆောင် နိုင်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်နည်းပညာများ မရှိသေးပါ။ အကြီးစားတူးဖော်မှုများလုပ်ဆောင်ရန် အတားအဆီးတစ်ခုမှာ အဆင့်မီသတ္တုတွင်းလည်ပတ်ထုတ်လုပ်မှုများပြုလုပ်ရန် စိတ်ချရသော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များနှင့် ပြည့်စုံသော အခြေခံလိုအပ်ချက်များ လိုအပ်နေပါသေးသည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အခြားအတားအဆီးများမှာ ယခင် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုနှင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု အခြေအနေအမျိုးမျိုးတို့ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေ အားနည်းမှု၊ ဥပဒေကိုလေးစားလိုက်နာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုစွမ်းဆောင်ရည်၊ မြေနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာများ လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နိုင်ဖွယ်များ၊ နိုင်ငံရေးမသေချာမှုများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်မှုများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် အထက်ပါအကြောင်းအရာများအပြင် ကုန်ချစရိတ်မြင့်မားမှု၊ ဆွဲဆောင်မှု မရှိသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များကြောင့် ရလဒ်အနေဖြင့် ဤကဏ္ဍတွင် တရားဝင်နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အနည်းငယ်သာရှိသည်။ အမှန်ဆိုသော် နိုင်ငံခြားမှစိတ်ဝင်စားမှု နည်းပါးလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင် လျှောက်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဩစတြေးလျကုမ္ပဏီ (J) ခုသည် မိမိတို့အနေဖြင့် နတ်ထွက်မည်ဆိုသည့်အကြောင်းကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။³⁸

32 ရွှေတင်ပို့ရောင်းချမှု မြန်မာနိုင်ငံတွင် စတင်ခွင့်ပြု၊ မြန်မာတိုင်း(မ်)၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၄ ရက်။
 33 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 34 နိုင်ငံတကာ ဘီလပ်မြေထုတ်ကုန်အပေါ် သုံးသပ်ချက်။ ၆ ကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာ့ဘီလပ်မြေထုတ်ကုန် အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်စာ - ၂၀၅။
 35 Dr James Shigley, သမိုင်းဆိုင်ရာ ဖတ်ရှုရန်များ၊ ဗမာပြည်ရှိ ပတ္တမြားတွင်းများ၊ အမေရိကန် သမိုင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း။
 36 Gardiner et al - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆-၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃။
 37 Tin T. Naing et al, Provenance study on Eocene-Miocene sandstones of the Rakhine Coastal Belt, IndoBurman Ranges of Myanmar: geodynamic implications (2014) 386:1 Geological Society, London, Special Publications pp. 195-216
 38 ဩစတြေးလျ သတ္တုကုမ္ပဏီများ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နောက်ဆုတ်မည်။ Frontier မဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၁၇။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး EITI အစီရင်ခံစာအရ သယံဇာတတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းသည် နိုင်ငံ၏ GDP ကို ၆ %၊ အစိုးရဝင်ငွေကို ၂၄%နှင့် ထုတ်ကုန်တင်ပို့မှု ၃၈% အသီးသီးရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍသည် အစိုးရ၏ သယံဇာတတူးဖော်ရေးမှ ရရှိသည့်ဝင်ငွေစုစုပေါင်း၏ ၁၅% သာ ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ၎င်း ၁၅% မှ သယံဇာတတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းမှရသည့် ဝင်ငွေစုစုပေါင်း၏ ၈၈% သည် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာထုတ်လုပ်မှုများမှ ရရှိသည်။ (အောက်ပါဇယား (၅))၊ မြန်မာနိုင်ငံ သယံဇာတထုတ်လုပ်ရေးမဟုတ်သော ဝင်ငွေ - ကို ကြည့်ရန်။ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် မတည်ငွေနည်းပါးမှု၊ အရည်အသွေးနည်းသော စက်ပစ္စည်းများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုအားနည်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ထောက်ပံ့မှုအားနည်းခြင်းများကြောင့် အခြားနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် နောက်ကျကျန်နေခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဥပမာ- အသစ်စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းပြုလုပ်ရန် လက်ရှိသတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်အားနည်းနေသောကြောင့် မက်လုံးမရှိပါ။ mining cadaster တစ်ခု ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အရေးတယူလုပ်ဆောင်ရမည့် အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ပံ့ပိုးမှုဖြင့် MEITI လုပ်ငန်းစဉ်အောက်ရှိ EITI စံချိန်စံညွှန်းများအရ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။³⁹

မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ ကိန်းဂဏန်းများသည် ၂၀၁၀ - ၂၀၁၁ နှင့် ၂၀၁၆ - ၂၀၁၇ အတွင်း သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတွင် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ၄% ရှိသည်ကိုပြသထားပြီး ၂၀၁၀ - ၂၀၁၁ ခုနှစ်များတွင် လက်ပံတောင်းတောင်ကြေးနီသတ္တုတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ အကြီးဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်နှစ်များတွင် ၁% ထက်နည်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသာ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ လစဉ်ထုတ်ပြန်သော ကိန်းဂဏန်းများသည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် နိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ ၁% ခန့်သာ ရှိခဲ့သည်။⁴⁰ သို့သော် ထိုကိန်းဂဏန်းများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည့်အဆင့်သာ ရှိသောကြောင့် အမှန်တကယ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသည့် ပမာဏမဟုတ်ကြောင်း သတိပြုသင့်သည်။ ၎င်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) တွင် ခွင့်ပြုမိန့်မလျှောက်သော ပြည်တွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မပါဝင်ပါ။

ဇယား (၁)။ အစိုးရမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ခွင့်ပြုထားသောသတ္တုအမျိုးအစားနှင့် လိုင်စင်များ တရားရင်း။⁴¹

(တွင်းစကွင်းပိတ်ရှိ ကိန်းဂဏန်းများသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ ရက်မှ ကိန်းဂဏန်းများ ဖြစ်ပါသည်။)

တိုင်း/ပြည်နယ်	အကြီးစား	အသေးစား	စမ်းသပ်	စမ်းသပ် ဖြစ်မြောက်	လက်လုပ် လက်စား	အသေးစား ဆင့်တက်	စုစုပေါင်း
ကချင်	၄ (၄)	၆၆ (၈၀)	၅၃ (၅၃)	-	-	-	၁၂၃ (၁၃၇)
ကယား	၁ (၁)	၁၅ (၁၆)	၉ (၁၁)	-	-	-	၂၅ (၂၈)
ကရင်	၆ (၆)	၃၄ (၃၄)	၁၇ (၁၄)	၁	၆ (၆)	-	၆၀ (၇၁)
ချင်း	-	-	၇ (၇)	-	-	-	၇
စစ်ကိုင်း	၂၄ (၂၄)	၁၄၂ (၂၀၁)	၄၂ (၅၁)	၉	၂ (၂)	၂ (၂)	၂၂၁ (၂၈၀)
တနင်္သာရီ	၁၉ (၁၉)	၃၄ (၃၆)	၅၀ (၅၃)	၃	-	-	၁၀၆ (၁၀၈)
နေပြည်တော်	၃ (၃)	-	-	-	-	-	၃ (၃)
ပဲခူး	-	၂ (၂)	၁ (၁)	-	-	-	၃ (၃)
မကွေး	၃	၄၀ (၃၇)	၂၂ (၂၅)	-	-	-	၆၅ (၆၅)

39 ၂၀၁၆ ခုနှစ် EITI စံချိန်စံညွှန်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ။
 40 <http://www.dica.gov.mm/en/topic/myanmar-citizen-investment-sector>
 41 Source: http://www.mining.gov.mm/DM_mm/1.DM_mm/Details.asp?submenuID=8&sid=1189

မန္တလေး	၄၃ (၄၃)	၂၄၅ (၂၆၉)	၆၀ (၇၀)	၂	၁၃ (၇)	၈၉ (၃)	၄၅၂ (၃၉၂)
မွန်	၅ (၅)	၁၄ (၁၈)	၁ (၃)	၁	၄ (၈)		၂၅ (၃၄)
ရခိုင်	၁ (၁)		၃ (၃)	-	-		၄ (၄)
ရှမ်း (တောင်)	၁၆ (၁၆)	၈၆ (၉၄)	၄၉ (၆၀)	၃	၂ (၂)		၁၅၆ (၁၇၂)
ရှမ်း (မြောက်)	၂၁ (၂၁)	၄၇ (၄၉)	၁၈ (၁၈)	၂	၁၀ (၁၀)		၉၈ (၉၈)
ရှမ်း (ရှေ့)	၂ (၂)	၆၈ (၇၆)	၂၆ (၂၇)	၃		-	၉၉ (၁၀၈)
ဧရာဝတီ	၂ (၂)	-	-	-			၂ (၂)
ရန်ကုန်	-	-	-	-		၁	၁
စုစုပေါင်း ၂၀၁၈ ၊ ဇန်၊ ၃၁ (၂၀၁၇၊မတ်၊၃၁)	၁၅၀ (၁၅၀)	၇၉၃ (၉၁၅)	၃၅၈ (၃၉၆)	၂၄ (၀)	၃၇ (၃၅)	၉၂ (၅)	၁၄၅၄ (၁၄၉၈)

ဓာတ်သတ္တုစမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင်များကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အားလုံးနီးပါးတွင် ချထားပေးပြီး ဖြစ်ရာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် (ဇယား - ၁) စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လိုင်စင်တော်တော်များများကို ချထားပေးထားသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် NLD အစိုးရ အာဏာရလာသည့် အချိန်မှစ၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလနှင့် ၂၀၁၇ မတ်လအတွင်း လိုင်စင်ထုတ်ပေးမှုသည် ၆% ကျဆင်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်းတွင် ၃% ဆက်လက်ကျဆင်းခဲ့သည်။ ဤသို့ကျဆင်းခြင်းမှာ သက်တမ်းကုန်သွားသော လိုင်စင်များသက်တမ်း မတိုးခြင်းနှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှစ၍ လိုင်စင်များထုတ်ပေးရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိနေခြင်း၊ သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ အသစ် အတည်မပြုနိုင်သေးခြင်းကြောင့် ယင်းကဲ့သို့ လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် အရေအတွက် ကျဆင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကြောင့် အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ အဓိကထိခိုက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ခွင့်ပြုမိန့်အချို့ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် ရှာဖွေခြင်းမှဖြစ်မြောက် နိုင်စွမ်းအထိ အဆင့် (၃) ခုပါသော ပုံစံအသစ် တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင် (၂၄) ခုကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပထမ အကြိမ်ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ယခုကဲ့သို့ တစ်ပေါင်းတည်း လိုင်စင်မိတ်ဆက်ထုတ်ပေးခြင်းသည် သတ္တုတွင်းဥပဒေမှ 'လုပ်ကွက်အတွင်းဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့်'အား အာမခံပေးနိုင်မှုအပေါ် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ၏စိုးရိမ်မှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - အဆင့်တစ်ခုမှ နောက်အဆင့်တစ်ခုသို့ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် လိုင်စင်ထိန်းထားနိုင်မှု သေချာစေရန် ဖြစ်သည်။ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် အသေးစားဆင့်တက်သန်စင် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးမှုများပြားလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုများ - များသောအားဖြင့် အသေးစား သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စားများသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအပြင် တရားဝင်စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသော သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန်စင်ခြင်း၊ သတ္တုရိုင်းများနှင့် တန်ဖိုးပိုမိုသည့် ဓာတ်တ္တုထုတ်ကုန်များကို ရောင်းချရန်ဈေးကွက်ရှာ ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။⁴² အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းကို စမ်းသပ်တူးဖော်ခြင်းဟု ပြောကြားပြီး ဖြတ်ကျော်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ခွင့်ပြုမိန့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့်သက်ဆိုင်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ ပြောဆိုချက်များအရ အသေးစားလုပ်ကွက်များ အပေါ်တွင် အကြီးစားလုပ်ငန်းစဉ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဖြစ်လေ့ရှိသောအရာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသေးစားလုပ်ကွက်လိုင်စင် ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် အကြီးစားလုပ်ကွက်များတွင်ခွင့်ပြုပေးသော စက်ယန္တရားများကို အသုံးပြုပြီး လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

42 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

(ဂ) အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ

ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်ထုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဥပဒေကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) များမှတစ်ဆင့် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအား လုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်များ တဖြည်းဖြည်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း(SOEs)များသည် ထုတ်ကုန်အမျိုးအစားအလိုက် ခွဲခြားထားပြီး တပ်မတော်နောက်ခံကုမ္ပဏီများအပါအဝင် နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားသား ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများနှင့် ဖက်စပ် (JVs) လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဤကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကန့်သတ်ထားပြီး (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် မူဝါဒမူဘောင်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေကို ကြည့်ပါ) အများအားဖြင့် အသေးစားမြန်မာသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီ အများစုပါဝင်နေသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို တရုတ်လူမျိုး မတည်ငွေများဖြင့် အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်။⁴³ နိုင်ငံခြားပိုင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် မြန်မာကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများနှင့် သဘောတူညီမှုယူပြီး ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ရမည်။ (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒ မူဘောင်ကိုကြည့် ပါ)။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီအနည်းငယ်သာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ကြပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီစုစုပေါင်း ၇၁ ခုသည် မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်လုပ်ကိုင်ရန် စာရင်းသွင်းထားခဲ့သော်လည်း အများစုမှာ active မဖြစ်ကြပါ။⁴⁴ တရုတ်နိုင်ငံသားများ အပြင် ဤကဏ္ဍတွင်လုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ဝင်စားသော အခြားနိုင်ငံများမှာ ထိုင်း၊ ကိုရီးယားနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံ တို့ဖြစ်ကြသည်။⁴⁵

သယံဇာတဒေသများ ပေါ်ထွက်လာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ၏ အဓိကစိတ်ဝင်စားမှုမှာ အသေးစား စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးကုမ္ပဏီများ ဖြစ်သည်။ ထိုကုမ္ပဏီများသည် ဖြစ်နိုင်ချေများကို စမ်းသပ်တိုင်းတာမှုများပြု လုပ်မည် ဖြစ်သော်လည်း ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်တွင် နည်းပညာစွမ်းဆောင်ရည်လိုအပ်ချက် သို့မဟုတ် ငွေကြေးလိုအပ်ချက် စသည်တို့ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းကုမ္ပဏီများသည် စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော သတ္တုသိုက်တွေ့ ရှိပါက ၎င်းတို့၏ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင်များကို ကုမ္ပဏီကြီးများဆီသို့ လွှဲပြောင်းကြမည်ဖြစ်သည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ၂၀၁၅ သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဝန်ကြီးဌာနမှထောက်ခံပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုလွှဲ ပြောင်းခွင့်ပေးထားသည်။

တပ်မတော်နောက်ခံ ကုမ္ပဏီများ

တပ်မတော်နောက်ခံ လုပ်ငန်း (၂) ခုဖြစ်သော မြန်မာ့စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL)၊ ဦးပိုင် ဟု ခေါ်သည်နှင့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် စိတ်ဝင်စားကြသည်။ ဤကုမ္ပဏီနှစ်ခုလုံးကို တပ်မတော်အရာရှိကြီးများကပိုင်ဆိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကပင် စီမံခန့်ခွဲကြသည်။ သို့သော် အစီရင်ခံမှုပုံစံနှင့်ပိုင်ဆိုင်မှုများမှာ ကွဲပြားခြားနားသည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးဦးပိုင် လီမိတက်(UMEHL) သည် ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်ပြီး မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC)သည် နိုင်ငံတော်ပိုင် (တပ်မတော်) လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။⁴⁶ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအချက်အလက်များကို အကန့်အသတ်နှင့်သာရရှိနိုင်သည်။ (UMEHL) မြန်မာ့စီးပွားရေး ဦးပိုင်ကုမ္ပဏီ လီမိတက်လက်အောက်တွင် Myanmar Imperial Jade ကုမ္ပဏီနှင့် Myanmar Ruby Enterprise တို့ရှိသည်။ တပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုများသည် ကျောက်စိမ်းနှင့်အခြားသော ကျောက်မျက်ရတနာ လုပ်ကွက်လိုင်စင်များကို အများဆုံးကိုင်ဆောင်ထားသူများဖြစ်သည်ဟု အစီရင်ခံ

43 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
44 DICA၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုခွင့်ပြုသော လုပ်ငန်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၃၁ ရက်။
45 Gardiner et al, စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃
46 NRGI, ရွှေရည်စိမ့်တံခါးမျိုးများ - မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၊ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ - စာမျက်နှာ - ၃။

ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။⁴⁷ မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC) ကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ထူထောင်ခဲ့ပြီး ဘီလပ် မြေအပါအဝင် အကျိုးရှိပြီး တပ်မတော်အား အရေးကြီးသည့် အရာများထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် စက်မှုလုပ်ငန်း ကြီးပေါ်ပေါက်လာစေရန် ထူထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။⁴⁸ ၎င်းတွင် ကရင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်း ဒေသကြီး၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများရှိ ထုံးကျောက်၊ စကျင်ကျောက်၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် ဂေါဒန်ကျောက်ထုတ် လုပ်ရန် လုပ်ငန်းများပါဝင်သည်။ SWIA လေ့လာရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများဖြစ်ကြသော သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှအရာရှိများ၊ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှ အထက်ပါကုမ္ပဏီများ၏ တာဝန်ခံမှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) နှင့် MONREC တို့ကို တပ်မတော် နောက်ခံကုမ္ပဏီများအား စည်းကမ်းကြပ်မတ်ရာတွင် မည်သည့်အခွင့်အာဏာများပေးထားသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအတော်များများသည် သတ္တုကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပတ်သတ်နေပြီး လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အသိအမှတ်မပြုသည့် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းစနစ်များကို နိုင်ငံ တော်နှင့်အပြိုင် ကျင့်သုံးနေသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်သောနေရာဒေသများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့များမှ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ဆိုင်ရာစည်းကမ်းချက်များ လိုက်နာဆောင်ရွက်စေရန် အတားအဆီးများရှိနေပြီး ဒေသရှိ အစိုးရရုံးခွဲများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး အဂတိလိုက်စားမှုများ ရှိနေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (အပိုင်း ၅.၆၊ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ အပိုင်း ၆၊ ဒေသအထူးပြုစီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခသုံးသပ်ခြင်းကို ကြည့်ပါ။) ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များကို မေးမြန်းကြည့်ရာ နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (တရုတ်နှင့်ထိုင်း) သည် သတ္တု ကဏ္ဍတွင် EAOs များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများတွင် ဒေသခံကုမ္ပဏီများနှင့်တွဲဖက်ပူးပေါင်းကာ လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်နေ သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မှုများကို စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း၊ စွန့်ပစ်မြေစာများမှတူးဖော်ခြင်း၊ သန့်စင်ခြင်း အထူးသဖြင့် ရွှေနှင့်စက်မှုကုန်ကြမ်းထုတ် လုပ်မှုများတွင် တွေ့ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း

မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း (MFMA) သည် မြန်မာ့သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ၊ ဓာတ်သတ္တုထုတ် ကုန်များကိုပြန်လည်ရောင်းချသူများအတွက် အမျိုးသားအဆင့်ဖွဲ့စည်းထားသော အသင်းဖြစ်သည်။⁴⁹ ၎င်းအဖွဲ့ ကို တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အလိုက်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အချို့တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းရှင် အသင်းများရှိသည်။ ဥပမာ - ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း။ MFMA ၏ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ရည်ရွယ် ချက်များတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်သည်။

- သတ္တုကဏ္ဍပိုမိုကြီးထွား၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ပြီး စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါသောလုပ်ငန်း ဖြစ်လာစေရန် မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်အတွက် ပြည်တွင်းပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်နည်းပညာ ကြိုဆိုဖိတ်ခေါ်မြှင့်တင်ပေး ခြင်း။

47 Ibid, စာမျက်နှာ - ၄၉။
 48 MEITI, မြန်မာပထမ EITI အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ - စာမျက်နှာ - ၄၈။
 49 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

- သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်းများတိုးတက်စေရန် သုတေသနလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများတွင် အသင်းများ ဖွဲ့စည်းပေးခြင်း။

MFMA သည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို ကိုယ်စားပြုပြီး ၎င်းတွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများဖြစ်သည့် ငွေကြေးကော်မတီ၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကော်မတီ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကော်မတီနှင့် သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကော်မတီတို့ပါဝင်သည်။ MFMA တွင် ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍမှ အဖွဲ့ဝင်အချို့ပါဝင်သော်လည်း ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍသည် အခြေခံအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကျောက်မျက်ရတနာလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း (MGJEA) မှတစ်ဆင့် သီးခြားဖွဲ့စည်းပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအသင်း (IIMDA)

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၊ ၁၅ ရက်တွင် အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သော IIMDA အသင်းသည် ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိသျှ၊ ကနေဒါနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများမှ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီ (၂၃) ခုကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၎င်းတို့၏ မြန်မာဖက်စပ်ကုမ္ပဏီများနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်အပင်ခံ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့်တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန်နှင့် အကောင်းဆုံးနိုင်ငံတကာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်ကြောင်းဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည်။⁵⁰

(ဃ) ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ ကဏ္ဍအကျဉ်းချုပ် သုံးသပ်ချက်

ယခု သတ္တုတွင်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာအချက်များကို အလေးပေးလေ့လာ ဖော်ပြထားပါသည်။

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်းနှင့် ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ခြင်း

ထုံးကျောက်တူးဖော်ရာတွင် အဓိကအဆင့်များဖြစ်သည့် တူးဖော်မည့်နေရာကို မြေညှိစက်သုံးပြီး ရှင်းလင်းခြင်း၊ မြေတူးစက်အသုံးပြုပြီး အပေါ်ယံမြေလွှာ၊ သစ်ပင်နှင့် သဘာဝပေါက်ပင်များ ဖယ်ရှားခြင်းများပါဝင်သည်။ နောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင် လိုချင်သောကျောက်များ တူးဖော်နိုင်ရန် လွန်တွင်းတူးပြီး မိုင်းဖောက်ခွဲရသည်။ လိုချင်သောကျောက်များပေါ်လာသောအခါ မြေကော်စက်ဖြင့် ကော်ယူရပါသည်။ ထို့နောက် ထုံးကျောက်ကို ကြိတ်ခွဲပြီး သီးသန့်စုပုံထားရသည်။ ပြီးနောက် ရန်ကုန် သို့မဟုတ် အခြားရောင်းချမည့်နေရာ သို့မဟုတ် သိုလှောင်မည့်နေရာများသို့ ပို့ဆောင်ရန် ကျောက်ကားပေါ် တင်ရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်မှုတွင် ကျောက်ပါဝင်မှုဂုဏ်သတ္တိပေါ်မူတည်၍ အဓိက အမျိုးအစား (၂) မျိုး ခွဲထားပါသည်။ ထုံးဓာတ်ပါဝင်မှုများသောကျောက်များကို ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ အရောင်အဆင်းလှပသော ထုံးကျောက်များကို Dimension stone အဖြစ် အသုံးပြုသည်။⁵¹ ထုံးကျောက်ကို ဘီလပ်မြေအတွက် အသုံးပြုလျှင် အစို သို့မဟုတ် အခြောက် အမှုန်ကြိတ်ခွဲရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုလုပ်ဆောင်လျှင် သန့်စင်သည့်စက်ရုံတွင် ရွှံ့စေးကိုသန့်စင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက်ထုံးကျောက်နှင့်ရွှံ့စေးတို့ရောရမည်ဖြစ်ပြီး ကျောက်စရစ်ခဲအသေးအရွယ် ကြိတ်ခွဲရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ကျောက်ပျစ်ရည်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ကျောက်ပျစ်ရည်ကို ဖိုအတွင်း အပူချိန်အမြင့်ဖြင့် အပူပေးလျှင် ဓာတ်ပြုမှုဖြစ်ပေါ်ပြီး ဘီလပ်မြေချော်ဟုခေါ်သော မီးခိုးရောင် အခဲလေးများရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆/၂၀၁၇ ခုနှစ် အာရှဈေးကွက်များတွင် ဘီလပ်မြေချော်ခဲတင်ပို့

50 ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် အလေးပေးပြောကြား။ Frontier မဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၂ ရက်။
 51 နိုင်ငံတကာ ဘီလပ်မြေလုပ်ငန်းဆန်းစစ်ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့ဘီလပ်မြေ အစီရင်ခံစာ။ (၆) ကြိမ်မြောက်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၂၀၆

ရောင်းချမှုများရှိခဲ့ပြီး အများစုမှာ တရုတ်ပြည်မှဖြစ်သည်။⁵² ဘီလပ်မြေပြုလုပ်ရန် ချော်ခဲများကိုအမှန်ငယ်များ ကြိုတင်ပြီး ဝေဒနာကျောက်နှင့်ရောပါသည်။ အခြောက်နည်းလမ်းဖြင့် ပြုလုပ်လျှင် အသုံးပြုရမည့်ကုန်ကြမ်းမှာ အတူတူ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို ရောပြီး အခြောက်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် အမှန်ကြိုတ်ရမည်။ ရောနှောထားသော ဘီလပ် မြေကို အသင့်ရောပြီးလုပ်နိုင်သလို အသုံးမပြုမီ ရွံစေးထပ်ထည့်ပြီး အသုံးပြုနိုင်သည့်ပုံစံ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသည် အသင့်သုံး ဘီလပ်မြေအရေကို ပိုမိုထုတ်လုပ်ကြသည်။ အကြောင်းမှာ ပြန်လည်ရောစပ်အသုံးပြုရသည့် ဘီလပ်မြေသည် ပေးရသည့်ဈေးနှင့် တန်ကြေးမညီသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဘီလပ်မြေကို အမျိုးသားအဆင့်ပြည်တွင်းတွင်ထုတ်လုပ်နိုင်မှု ပိုများလာပြီး နိုင်ငံခြားမှတင်ပို့မှုအပေါ်မှီခိုရန် မလို သောကြောင့် တင်ပို့မှုလျော့နည်းလာသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကိုလည်း အစိုးရက အားပေးလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံ (၂) ခုနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဘီလပ်မြေ စက်ရုံ ၁၂ ခု ရှိပါသည်။ ယင်းနှစ်မှစ၍ ထိုအရေအတွက်သည် ဆက်လက်တိုးနေပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ် နံ့မှုကော်မရှင် (MIC) မှ စက်ရုံ (၉) ခုကို ဆောက်လုပ်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ပြည်တွင်း ရင်းနှီးမြှုပ် နံ့ မည့်သူများသည် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်စသည့် နေရာများတွင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံများ ဆောက်လုပ်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှာဖွေနေကြသည်။ အချို့နေရာများတွင် ဒေသခံများ၏ ကန့်ကွက်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။⁵³

လက်ရှိတွင်ထုတ်လုပ်ပြီးသောဘီလပ်မြေများကို အစိုးရစီမံကိန်းများအတွက် ထိုဘီလပ်မြေများကို အဓိကထား ရောင်းချနေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပုဂ္ဂလိကဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အများအားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှ တင်ပို့ လာသော ဘီလပ်မြေများကို အသုံးပြုကြသည်။ အချို့ ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုများကို ပြည်တွင်းကုန်သည်များမှ ဝယ် ယူရောင်းချကြသည်။ အများသောအားဖြင့် ကုန်သည်များသည် ကုန်တင်ကားများဖြင့် မြို့ကြီးများရှိ သိုလှောင်ရုံများ သို့ ဘီလပ်မြေစက်ရုံများမှ တိုက်ရိုက်ပို့စနစ်ဖြင့် စီစဉ်ယူကြသည်။

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်း၊ ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများမှာ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့်ဒီဇီလီယံရောင်ခြင်းကဲ့သို့ပျက်စီးခြင်း၊ ဖုန်နှင့်ဆက်စပ် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ အပါအဝင် ဆူညံသံနှင့်တုန်ခါမှုများပါဝင်သည်။

ရွှေတူးဖော်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားထုတ်ယူခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း

ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘူမိဗေဒဖွဲ့စည်းမှုအရ ရွှေသတ္တုသိုက်ဖြစ်တည်မှု (၂) မျိုးရှိသည်။ ပလေစတိုဆိုင် သိုက်နှင့် ကျောက်မာသတ္တုရိုင်းတို့ဖြစ်သည်။ မြေနုသတ္တုသိုက် (သို့မဟုတ်) ပလေစတိုဆိုင်သိုက်ဖြစ်တည်မှုကို အနည်ကျရုပ်ဝတ္ထုများတွင် တွေ့ရသည်။ ကျောက်မာများတွင်ရှိသောသတ္တုသိုက် (မူလသိုက်) တွင် ကျောက်ဆောင် များအတွင်း သလင်းကျောက်ကြောအဖြစ်တည်ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံ မြေအောက်အနက်တွင် မြှုပ်နေတက်သည်။

ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များသည် သာမန်အားဖြင့် တူးဖော်ရရှိရန်လွယ်ကူပါသည်။ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ရွှေကို မြေနုသတ္တုသိုက်မှ တူးဖော်ရယူကြသည်။⁵⁴ ပလေစတိုဆိုင် သိုက်မှ ရွှေကိုတူးဖော်ရာတွင် အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း၊ မျောတိုက်ခြင်းကဲ့သို့သော ရိုးရှင်းသည့် နည်းလမ်းများသုံးနိုင်ပြီး သေးငယ်သော ရွှေအစအနနှင့်အပွင့်များ တိုက်ရိုက်ရရှိနိုင်သည်။ ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များကို ရေစုပ်စက်မှရေပိုက် များ (ရေပန်းထိုးတူးဖော်ခြင်းဟုလည်းခေါ်သည်) ဖြင့်ထိုး၍လည်း တူးဖော်ကြသည်။ အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း၊ မြစ်ချောင်း များ ကြမ်းပြင်မှစုပ်ယူခြင်း၊ ရေပိုက်ထိုးတူးဖော်ခြင်းနှင့် မြစ်ကမ်းပါးများတွင်တူးဖော်ခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစား (ASM) တူးဖော်သူများသည် ရွှေကို ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များမှ

52 အာရှ ဘီလပ်မြေ ၂၀၁၇ LEK အတိုင်ပင်ခံ အနာဂတ်ကို မျှော်ကြည့်ခြင်း။ Tradeship Publications, ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ။
53 MCL's ၏ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံတည်ဆောက်မှုအပေါ် ရွာသား ၂၅၀၀ ခန့် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ ဧရာဝတီ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၂၁ ရက်။
54 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ စာမျက်နှာ - ၂၃ -၃၀။

ရှာဖွေတူးဖော်သော နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။

သို့သော် သလင်းကျောက်ကြောရှိ ရွှေသည် မြေကြီးအောက် မီတာများစွာတွင် ရှိနေနိုင်ပြီး မီတာများစွာရှိသော ကျောက်ချက်ကြီးများဖြင့် ဖုံးအုပ်နေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှာဖွေရန်နှင့်တူးဖော်ရန် ပိုမိုခေတ်မီသော စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးနည်းပညာနှင့် သတ္တုတွင်းသုံးစက်ယန္တရားများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ သလင်းကျောက် ကြောမှမဟုတ်ဘဲ မာကျောသည့် ကျောက်တွင်းရှိသိုက်များကို လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားတူးဖော်သူများ (ပလေစာအနည်သိုက်တူးဖော်မှုနှင့်ယှဉ်လျှင် နည်းပါးမည်ဖြစ်သည်)နှင့် အကြီးစားတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများက တူးဖော်ကြသည်။ ဟင်းလင်းဖွင့်တူးဖော်ခြင်းနှင့် အပေါ်ယံတူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းနှစ်ခုလုံးကို အသုံးပြုကြသည်။ - ဥပမာ လေပေးအင်းစနစ်တူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြသည်။⁵⁵

တူးဖော်ပြီးသော်အခါ ရွှေပါသော သတ္တုမြေစာကို ကြိတ်ခွဲခြင်း သို့မဟုတ် မျက်တိုက်ခြင်းကို ဆိုင်ယာနိုဒ် သို့မဟုတ် ပြဒါးနှင့် မရောနှောမီပြုလုပ်ရသည်။ ရွှေသတ္တုမြေစာနှင့်ပြဒါးတို့ပေါင်းပြီး သတ္တုစပ်ပြုလုပ်ရသော အဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပြီး သတ္တုတူးသူများမှ ထိုသတ္တုစပ်ကို အပူပေးပြီး ပြဒါးကို အငွေ့ပျံစေကာ အခြားမလိုအပ်သည့် ကျောက်၊ မြေစာနှင့် အနယ်ကျပစ္စည်းများကို ဖယ်ရှားရသည့် အဆင့်လဲဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြုမှုကို အဓိကကျသော အကြီးစားရွှေစီမံကိန်းအချို့မှလွဲ၍ ကျန်နေရာများတွင် အသုံးပြုခွင့် မပြုပါ။ ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို ထိန်းချုပ်အသုံးပြုပါက ပိုမိုဘေးကင်းသောနည်းလမ်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားများ ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းထက် ပိုမိုအထွက်နှုန်းကောင်းပါသည်။⁵⁶ ယခုအဆင့်တွင် ပြဒါးကိုထည့်လိုက်ပြီး ပြဒါးနှင့်ပေါင်းစပ်သွားမှုကို လက်ဖြင့် ဖျစ်ညစ်ရသည်။ ထို့နောက် အပူပေးပြီး ဓာတ်ခွဲထုတ်ရပါသည်။ ၎င်းအဆင့်များအားလုံးကို မျက်မြင်တွေ့ရပါသည်။ အချို့တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသော အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်နေသော ရွှေသန့်စင်စက်ရုံများရှိပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ရွှေများကို သွားရောက်သန့်စင်နိုင်မည့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းရှိစက်ရုံများတွင် ဖြစ်စဉ်များကိုမတွေ့ရသောကြောင့် အသုံးပြုရန် တုံ့ဆိုင်းနေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစက်ရုံမှ ၎င်းတို့၏ ရွှေအပြည့်အဝ ထွက်မည်ကိုလည်း မယုံပါ။⁵⁷

ရွှေတူးဖော်မှုနှင့်ထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ (လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစား သတ္တုတူးဖော်မှုတွင် ကြည့်ပါ။)

ခဲမဖြူ တူးဖော်ခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူလသိုက်များနှင့်ခဲမဖြူ ပလေစာအနည်သိုက် များစွာရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် တိုက်စားမှုများကြောင့် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အနယ်ကျပစ္စည်းများနှင့်ရောနှောသွားသည်။ ကက်စီတရိုက် (ခဲမဖြူရိုင်း) ဟုခေါ်သည့် မြေနုအတွင်းရှိ ခဲမဖြူ သတ္တုရိုင်းသိုက်စုစုနေမှုကို ချောင်းများ၊ မြစ်ကြမ်းပြင်များရှိ ကျောက်စရစ်လွှာများထဲတွင် တွေ့ရသည်။⁵⁸ ရွှေထုတ်လုပ်မှုတွင် မြေနုသိုက်များသည် အားသာချက်ရှိသည်။ လက်လုပ်လက်စားများအနေဖြင့် အလွယ်တကူတူးဖော်နိုင်ပြီး မူလသိုက်မဟုတ်သောကြောင့် ကြိတ်ခွဲရန်မလိုအပ်ပါ။ တူးဖော်ရာတွင် အခြေခံ အသုံးပြုသည့် ကိရိယာများဖြစ်သော ဂေါ်ပြား သို့မဟုတ် အသေးစားတူးဖော်စက်များကို အသုံးပြုတူးဖော်နိုင်သည်။⁵⁹ တူးဖော်ပြီးသည့်နောက် ဆွဲငင်အားသုံးခွဲခြားသည့်နည်းလမ်းများဖြစ်သည့် မျက်တိုက်ခြင်း၊ shaking table စသည့် နည်းလမ်းများကိုအသုံးပြုပြီး ခဲမဖြူကိုစုစည်းပါသည်။ ဤနည်းလမ်းဖြင့် ခဲမဖြူ အရည်အသွေးအဆင့် အမျိုးမျိုးရရှိပါသည်။

55 Images Asia ibid, စာမျက်နှာ - ၂၅။
56 Images Asia ibid, စာမျက်နှာ - ၂၇ - ၃၀။
57 MRCB တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
58 Gardiner et al၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း - ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅) ၄၆၊ ၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၁၉ - ၂၃၁။
59 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၆။

ရွှေသန့်စင်သည့်နည်းလမ်းများနှင့်မတူဘဲ ဆွဲငင်အားသုံးခွဲခြားသည့်နည်းလမ်းဖြင့် ခဲမဖြူကို စုစည်းယူရာတွင် ဓာတုပစ္စည်းများကိုအသုံးမပြုပါ။ ရေကိုခွဲခြားသည့်နေရာတွင် ကြားခံအားဖြင့်အသုံးပြုပြီး မတူညီသည့် သိပ်သည်းဆကို ခဲမဖြူနှင့်အခြားဆက်စပ်ပစ္စည်းများ (သတ္တုရိုင်းတွင်တွေ့ရသော တန်ဖိုးမရှိသည့်ပစ္စည်းများ) ခွဲခြားရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းလမ်းသည် လူတို့၏ကျန်းမာရေးကို မထိခိုက်နိုင်ပါ။ သို့သော် ခဲမဖြူကို အဖြိုက်နက်နှင့်အတူ အကြောတွင်တွေ့ရလျှင် ဆာလဖိဒ်ဓာတ်သတ္တုများကို စွန့်ပစ်စာတွင်းထွက်များတွင် တွေ့ရသည်။ ဤအရာကို သန့်စင်မည်ဆိုလျှင် flotation နည်းလမ်းဟုခေါ်ပြီး ဓာတ်သတ္တုခွဲခြားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဓာတုပစ္စည်းများအသုံးပြုရသောကြောင့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ခဲမဖြူ အရည်အသွေးအဆင့်သည် အဖြိုက်နက်ပါဝင်မှုအပေါ် မူတည်ပြီး သိသိသာသာနိမ့်ကျနိုင်သည်။ တင်ပို့မရောင်းချမီ သန့်စင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ခဲမဖြူကိုအဖြိုက်နက်မှခွဲခြားရန် သံလိုက်သတ္တိဖြင့်ခွဲခြားသည့် စက်များကို အသုံးပြုသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ္တုအရည်ကျို သန့်စင်စက်ရုံအနည်းငယ်သာရှိသည်။ သန့်စင်ပြီး ခဲမဖြူများကို ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံ သို့မဟုတ် တရုတ်နိုင်ငံများသို့ သတ္တုအရည်ကျိုရန် တရားဝင် သို့မဟုတ် တရားမဝင်နည်းလမ်းများဖြင့် တင်ပို့ကြသည်။⁶⁰ ရန်ကုန်အနီးတွင်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော အစိုးရပိုင် သတ္တုအရည်ကျိုသန့်စင်စက်ရုံသည် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေပြီး ပုံမှန်လည်ပတ်မှုမရှိပါ။ လက်ရှိတွင် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက ဤစက်ရုံကို အဆင့်မြှင့်တင်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ရှာနေပါသည်။

ခဲမဖြူတူးဖော်ခြင်းနှင့်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများမှာ ရေအရင်းအမြစ် ထိခိုက်မှုနှင့် ရေရှားပါးမှုများဖြစ်သည်။⁶¹ ဆင့်တက်သန့်စင်သည့်လုပ်ငန်းတွင် ရေအများအပြားအသုံးပြုပြီး ဖုန်နှင့် အနည်များပါဝင်သော စွန့်ပစ်ရေများထွက်ရှိပါသည်။ ဤထိခိုက်မှုများကို သေချာစွာစီမံခန့်ခွဲမှုမပြုလျှင် မြစ်များနှင့် ရေလမ်းကြောင်းများတွင် အနည်များကျန်ရှိပြီး ရေနေသတ္တဝါများနှင့် ဒေသခံများ၏မြေများအပေါ်တွင်သက်ရောက်ကာ ရေကြီးမှုများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။⁶² သို့သော် ခဲမဖြူသန့်စင်သည့်အခါတွင် ဓာတုပစ္စည်းများ မလိုအပ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို လိုက်နာဖြေရှင်းရာတွင် ရွှေထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ညစ်ညမ်းမှုများထက် လူသိမများပါ။ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် အမြဲဆက်စပ်နေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံနှင့် Great Lakes ဒေသပတ်ဝန်းကျင်များတွင် ဖြစ်သည်။ (ပဋိပက္ခ ဓာတ်သတ္တုများ - အခန်း ၃ ကို ကြည့်ပါ)။⁶³

(င) လက်လုပ်လက်စား/တပိုင်တနိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း (ASM)

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း အကျဉ်းချုပ်

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရာတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားများအနေဖြင့် အခြေခံကျသော လုပ်အားသုံးနည်းလမ်းများအသုံးပြုပြီး အန္တရာယ်ရှိသော အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မတည်ငွေ၊ ထောက်ပံ့သည့်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကာကွယ်ရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုများ မရှိပါ။ 'တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း' သည် ယေဘုယျအားဖြင့် သက်ဆိုင်သည့်စည်းမျဉ်းဥပဒေ မူဘောင်များနှင့်ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရည်ညွှန်းပါသည်။⁶⁴ သို့သော် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများ လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်သော သက်ဆိုင်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေမူဘောင်များ မရှိသေးသောကြောင့် တရားမဝင် သို့မဟုတ် တရားဝင်ခွင့်ပြုမိန့်များမရှိဘဲ လုပ်ကိုင်နေရသည်။

60 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၆ ။
 61 Gardiner et al၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း - ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅) ၄၆-၂ သယ်ဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃။
 62 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၅-၂၀၁၆။
 63 Global Witness, အကျဉ်းချုပ်၊ ကွန်ဂိုနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း ၊ ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လ (၂) ရက်။
 64 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိတ်ပိုင်းအကျိုးများကို တုန့်ပြန်ခြင်း။ ၂၀၁၃။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကိုင်သူများကို ဤကဲ့သို့လုပ်ကိုင်စေသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းမှာ ဆင်းရဲမွဲတေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူး ဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အဓိကဝင်ငွေရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေပါသည်။ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ကိုင်သူ သန်း ၂၀ ခန့်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ဝင်ငွေကို လူပေါင်းသန်း ၈၀ မှ ၁၀၀ တို့က မှီခိုစားသောက်နေကြသည်။ ကမ္ဘာ့သတ္တုနှင့်ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၅ မှ ၂၀ % ကို ASM များ မှ ရရှိပြီး အထူးသဖြင့် ရွှေ၊ နီလာနှင့်စိန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။⁶⁵

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အဓိကဝင်ငွေအဖြစ် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင် ကျေးလက်ဒေသအခြေပြုဆင်းရဲသားပပျောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ဝင်ငွေထက်၅ ဆမကထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ - အသေးစား ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း၊ သစ်တောလုပ်ငန်း၊ ဤသို့ဖြင့် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်ငန်းများမှ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်ပြီး၊ ကျေးလက်များတွင် လယ်ယာဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံလုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲမွဲတေမှုမှလည်း လွတ်မြောက်မှု တစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်။⁶⁶ အချို့နေရာများတွင် ဝင်ငွေကွဲပြားခြားနားမှုများရှိလာသည်။ အခြားသောနေရာများတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းအဖြစ် ဦးစားပေးလုပ်ကိုင်ခြင်းသည် အခြားသောကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းထက် ဝင်ငွေပိုများသောကြောင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာပြန်လည်ပေးသွင်းမှုများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။⁶⁷ ဓာတ်သတ္တုပေါကြွယ်ဝသော ဒေသများတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူမှ ဝင်ငွေရရှိမှုသည် အဓိကအစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရှိနေပါသည်။⁶⁸ MCRB မှ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွှေတူးဖော်မှုသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်တာထက် ပိုဝင်ငွေရရှိကြောင်းပြောပါသည်။⁶⁹ တောင်သူများအနေဖြင့် ရိတ်သိမ်းချိန်ပြီးသည့်အချိန်တွင်သော်လည်းကောင်း ထွက်နှုန်းမကောင်းသည့်နှစ်များတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများမှ ရသည့်ဝင်ငွေအပေါ် ရပ်တည်နေကြရသည်။ MCRB ၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ မြေယာဆုံးရှုံးမှုများကြောင့်လည်း သတ္တုတူးဖော် ခြင်းလုပ်ငန်းသို့ပြောင်းလာသည်ဟုလည်း ရည်ညွှန်းထားပြီး ထိုသို့လုပ်ကိုင်ရတာတွင်လည်း တစ်နှစ်ပတ်လုံး သို့မဟုတ် ရာသီအလိုက် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြေယာဆုံးရှုံးမှုများသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများကြောင့်ဖြစ်နိုင်ပြီး ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာလည်း အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ကိုင်သူများမှ မြေယာသိမ်းခြင်းကိစ္စများ သို့မဟုတ် ယခင်က စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ရန် မသင့်လျော်သောမြေကို အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများကို ငှားရမ်းထားရာမှ မြေသည် ညစ်ညမ်းသွားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

အသေးစား၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ရွှေသန့်စင်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမှာပြဒါးနှင့်ရောနှောသည့်နည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည့်အတွက် အဆိပ်ဖြစ်စေသော ပြဒါးငွေ့များ ထုတ်လွှတ်ပါသည်။⁷⁰ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားရွှေတူးဖော်ခြင်းသည် ကမ္ဘာ့တလွှား အကြီးဆုံး ပြဒါးကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ပြဒါး ၇၂၇ တန်ထုတ်လွှတ်ပြီး ကမ္ဘာ့ထုတ်လွှတ်မှုစုစုပေါင်း၏ ၃၅% ခန့်ရှိ

65 ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၁ ရက်။
 66 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃။
 67 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
 68 ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ။
 69 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
 70 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ။ စာမျက်နှာ - ၂၇။

သည်။⁷¹ ၎င်းသည် လူသားများကို တိုက်ရိုက်ထိခိုက်စေပါသည်။ လေထုအတွင်းသို့ ထုတ်လွှတ်လိုက်သော ပြဒါးများသည် အစားအစာကွင်းဆက်များသို့ဝင်ပြီး ဇီဝလည်ပတ်မှုများတွင်စုဆောင်းသွားပြီး အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် အရေအတွက်များလာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြဒါးထုတ်လွှတ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ထားသော စာရင်းဇယားများမရှိပါ။ သို့သော် ASM လုပ်ငန်းစဉ် များနှင့်နည်းလမ်းမမှန်သော ရွှေသန့်စင်မှုများကြောင့် ပြဒါးထုတ်လွှတ်မှုအများအပြားရှိနေမည်ဟု ယူဆရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏အဓိက ရေအရင်းအမြစ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဧရာဝတီမြစ်တွင်းမှ ငါးနမူနာယူပြီးစမ်းသပ်ခဲ့ရာ နမူနာတစ်ဝက်ခန့်သည် ပြဒါးပါဝင်မှုများရှိနေပြီး US ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ သတ်မှတ်ချက်များအရ စားသုံးရန်မသင့်လျော်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။⁷² (အပိုင်း ၄ - ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

လူ့အခွင့်အရေးမှ ကျန်းမာရေးအထိ ထိခိုက်သော အခြားပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားများ ရွှေသန့်စင်ရာတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို ရွှေချက်ကန်များတွင် အသုံးပြုလျှင် ရွှေထုတ်ယူရရှိနိုင်မှုပိုများမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုင်ယာနိုဒ်သည် ဓာတ်ပြယ်နိုင်သော ခြပ်ပေါင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး သေချာစွာ စီမံအသုံးပြုလျှင် ဓာတ်ပြယ်နိုင်သည်။ ၎င်းကို ပြဒါးအစားအကြီးစားနှင့် အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ရေရှည်အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။⁷³ သို့သော် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကိုင်သူများသည် ၎င်းတို့၏စွန့်ပစ်ဆိုင်ယာနိုဒ်များကို ရေလမ်းကြောင်းများတွင် စွန့်ပစ်သောကြောင့် အဆိပ်သင့်မှုများဖြစ်လာနိုင်ပြီး အခြားဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးထိခိုက် မှုများလည်းဖြစ်လာနိုင်သည်။

အသေးစား၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကိုင်သူများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြားဆိုးရွားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများမှာ **အနည်ကျခြင်း၊ မြေတိုက်စားမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးမှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်မှုများမရှိသောကြောင့်** လမျက်နှာပြင် ကဲ့သို့ပျက်စီးကျန်ခဲ့ပါသည်။⁷⁴

လုပ်ငန်းသဘာဝအရ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများကို ကာကွယ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ အလုပ်သမားများသည် အန္တရာယ်များသော အခြေအနေများတွင် အလုပ်လုပ်ကြရပြီး ဓာတုပစ္စည်းများကိုင်တွယ်ရာတွင် သက်ဆိုင်သော အကာအကွယ်ပစ္စည်းကိရိယာများကို အသုံးမပြုပါ။ အလွန်ပင်ပန်းမှု၊ မသင့်လျော်သည့်အလုပ်ခွင်နေရာများနှင့် မကြာခဏဖြစ်သော အလုပ်ခွင်မတော်တဆမှုများသည် ဖြစ်လေ့ရှိသော အရာများဖြစ်သည်။⁷⁵ လုပ်ငန်းခွင်ပညာပေးရေးနှင့် လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းကိရိယာများ မရရှိနိုင်ပါက စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲလျှင်လည်း ထိရောက်မှုရှိမည်မဟုတ်ပါ။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သည့်နေရာများသည် သဘာဝအရ အလှမ်းဝေးပြီး သယံဇာတများသောနေရာများတွင် လုပ်ရသောကြောင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့်သန့်ရှင်းသောရေများ ရရှိနိုင်မှုနည်းပါးသည်။ အလုပ်သမားများသည် ထိုနေရာများတွင် ယာယီတဲဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြရပြီး ထိုသူများအတွက် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးအခက်အခဲများကြောင့် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိနိုင်ပါ။ ထိုနေရာများသည် ပြည့်တန်ဆာအလုပ်များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုများကို ဆွဲဆောင်ပြီး ကူးဆက်ရောဂါ၊ အပူပိုင်းဒေသရောဂါများနှင့် HIV ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းပိုများလာသည်။ ဒါ့အပြင် ညစ်ညမ်းဓာတ်ပြုစေသော ဓာတုပစ္စည်းများဖြစ်သည့် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်များကြောင့် ပြန်လည်ကုစား၍မရသည့်အရာများဖြစ်လာနိုင်ပြီး ဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးအကျိုးဆက်များ ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။

71 UNEP, ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ပြဒါးဆန်းစစ်မှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် p. ii
72 WCS, ရေချို ဧရာဝတီလင်းပိုင်ဦးရေထိန်းသိမ်းရေးနှင့်အခြေအနေ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မေလ စာမျက်နှာ - ၂၂။
73 UNEP, ပြဒါးအသုံးပြုမှုလျော့ချရေး လမ်းညွှန်ချက်များ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ - ၅၄။
74 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု၊ လက်ရှိအခက်အခဲများနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။
75 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို တုံ့ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃၊ စာမျက်နှာ ၇-၉

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများကြောင့် ကလေးသူငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံနေရသော လူများဖြစ်လာသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့်မိန့်ကလေးငယ်များသည် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သောစိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရပြီး လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ သို့သော် ယောက်ျားများကဲ့သို့ အကျိုးခံစားခွင့်မရှိပါ။ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများတွင် နေထိုင်အလုပ်လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအလုပ်ကြမ်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ဓာတုပစ္စည်းများကိုကိုင်တွယ်ခြင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံပြုဒါးသတ္တုစပ်ကို မီးဖိုအပွင့်တွင် ကျိုချက်ရပြီး ၎င်းတို့နှင့် ၎င်းတို့၏ကလေးများအတွက် အန္တရာယ်ရှိသော အဆိပ်ရှိသည့်အငွေ့များရှိသည့် နေရာတွင်အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ လုပ်ခအနည်းငယ်သာ ရရှိသော်လည်း ယောက်ျားများနည်းတူလုပ်ရသော အလုပ်များ၊ ထို့အပြင် အိမ်တွင်းတာဝန်၊ ဝတ္တရားများအတွက် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်အတွင်း အန္တရာယ်ရှိသောအလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ရမှုနှင့်ပြည့်တန်ဆာအလုပ်များ လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ကြသည့် လောကတွင် ကလေးအလုပ်သမားများ ခိုင်းစေခြင်းသည် ပျံ့နှံ့နေပြီးဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ၏ထုတ်ပြန်ချက်အရ ယင်းကဲ့သို့ခိုင်းစေခြင်းသည် ကလေးအလုပ်သမားများအတွက်အဆိုးဆုံးဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အလွန်ဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးနှင့်လုပ်ငန်းခွင် အန္တရာယ်များရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။⁷⁶ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ပင်ပန်းခြင်း၊ ကျောင်းမတက်ရသည့်အချိန်များ၊ အန္တရာယ်ရှိသော ဓာတုပစ္စည်းများ၏အနီးတွင်ရှိခြင်း၊ နိုင်ငံတကာမူဘောင်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းများကြောင့် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများအတွင်း ကလေးလုပ်သားခန့်အပ်ထားမှုသည် ကလေးသူငယ်များ၏ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် အခြားလူ့အခွင့်အရေးများကို ခြိမ်းခြောက်နေပါသည်။⁷⁷

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် များသောအားဖြင့် အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ကြသည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ကိုင်သူများသည် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်သောကြောင့် မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ကိုင်သူများ၊ အစိုးရနှင့် သတ္တုတူးဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများအကြား အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် အကြီးစားလုပ်ကွက်များနှင့် သယံဇာတ အမျိုးအစားတစ်ခုအပေါ် ပြိုင်ဆိုင်မှုများရှိနေလျှင် ပဋိပက္ခနှင့် ရေရှည်သဘောမတိုက်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ကိစ္စအတော်များတွင် အချင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ပါက ရဲအရေးပိုင်ကိစ္စရပ်များနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေးများ ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးရသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများကို မြေအသုံးချမှု ဦးစားပေးသတ်မှတ်ချထားသော နေရာများတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုရှာဖွေရေးလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် အလိုဆန္ဒမပါဘဲ ပြောင်းရွှေ့ကြရပြီး ၎င်းတို့၏အိမ်ယာနှင့်ပိုင်ဆိုင်မှုပိုင်ခွင့်များအပေါ် ချိုးဖောက်ခြင်းများခံကြရသည်။⁷⁸ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်မှုမရှိခြင်းနှင့် မြေယာလိုင်စင်ရရှိရန် လုပ်ကိုင်သူများအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေမရှိပါက ယခုကဲ့သို့ ပြဿနာများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားများ၏ လုပ်ဆောင်နေပုံများ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များ

SWIA လေ့လာချက်များတွင် လက်လုပ်လက်စားများလုပ်ကိုင်သည့် သတ္တုထုတ်ကုန်အမျိုးမျိုးပါဝင်ပြီး ရွှေကို အဓိကအနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ရွှေမူလသိုက်များနှင့် ပလေစာအနည်သိုက်များကို ကချင်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့်ကယားပြည်နယ်တို့တွင် တွေ့ရှိရပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်း

76 ILO, သတ္တုတွင်းနှင့်ကျောက်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများမှ ကလေးအလုပ်သမားခန့်အပ်မှု ဖယ်ရှားခြင်း၊ ၂၀၀၅။
 77 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိတ်ခေါ်မှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃၊ စာမျက်နှာ ၈
 78 Ibid. စာမျက်နှာ - ၈ - ၉။

တိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်လည်း တွေ့ရှိရသည်။⁷⁹ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား ခဲမဖြူ သတ္တုတူးဖော်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားဝင်ခွင့်ပြုမိန့်ပေးထားသော သတ္တုတွင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အနီးနေရာများတွင်လေ့လာခဲ့ပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုများကို ထိုကုမ္ပဏီ များက ခွင့်ပြုထားပြီး ဤတူးဖော်မှုပုံစံမျိုးကိုလည်း စီစဉ်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။ ထုံးကျောက်လက် လုပ်လက်စား တူးဖော်မှုကိုလည်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းအများစုသည် တရားမဝင်များဖြစ်ကြသည်။ စည်းမျဉ်းဥပဒေ မူဘောင်အရ ၎င်းတို့ကို စည်းကမ်းထိန်းချုပ်လိုက်နာစေခြင်းသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေအတိုင်းဖြစ်သည်။⁸⁰ လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေဘောင်အတွင်း ပြန်သွင်းရန် ၎င်းတို့ နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အသုံးပြုသည့်ကိရိယာများ သို့မဟုတ် မြင်းကောင်ရေကန့်သတ်ထားသော စက်ယန္တရားများကို အဓိပ္ပာယ်ဖော်ညွှန်း၍ ဤပြင်ဆင်ချက်တွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုကို လျော့ချထားပြီး ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိနိုင်ရေးကို စီမံထားပါသည်။⁸¹ ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်လုပ်လက်စား ထုတ်လုပ်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့လုပ်ကိုင်လိုသော သတ္တုကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် သတ္တုတူးသူများမှ လက်လုပ်လက်စား၊ အသေးစားနှင့်အလတ်စား ခွင့်ပြုမိန့်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဖွဲ့စည်း ထားပေးသော တိုင်း/ပြည်နယ် လုပ်ကွက်စိစစ်ရေးနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရေး အဖွဲ့သို့ လျှောက်ထားရမည်။⁸²

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးခွင့်ပြုမိန့်ကို ဥပဒေအရ (၁) နှစ်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အဆိုပြုထားသော နည်း ဥပဒေများ ၂၀၁၈ ပါ၊ နည်းဥပဒေ ၉၇ အရ⁸³ ၊ လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကွက်အရွယ်အစားများကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်ထားသည်။

- ရွှေနှင့်အခြားအဖိုးတန်သတ္တုဖြစ်လျှင် (၁) ဧက (ရွှေလုပ်ကွက်အတွက် (၁) အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် လုပ်ကွက် တစ်ကွက်)
- အခြားသတ္တုများဖြစ်လျှင် (၃) ဧက။
- စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း သို့မဟုတ် ကျောက်များဖြစ်လျှင် (၅) ဧက။

လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများကို အသိအမှတ်ပြု၍ တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် လက်ခံကြိုဆိုသော်လည်း ဥပဒေသို့မဟုတ် အဆိုပြုထားသည့် နည်းဥပဒေများသည် ၎င်းတို့၏ အခြေအနေမှန်နှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ စက်တပ်ကိရိယာများ အသုံးပြုပြီး ထိရောက်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းကိုလည်း အားမပေးထားပါ။ ဒါ့အပြင် နည်းဥပဒေ ၉၇ (ခ) အရ လက်လုပ် လက်စား သတ္တုတွင်းအားလုံးသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ ကန့်သတ်ချက် များကို လိုက်နာရမည်ဟုဖော်ပြထားပြီး နောက်ဆက်တွဲ (၁) (ဇယား ၄) တွင် ဧက (၂၀) ထက်နည်းသော ရွှေတွင်း အားလုံးသည် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေလက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများသည် နောက် ဆက်တွဲ (၁) အားပြောင်းလဲမှုမရှိလျှင် IEE များ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (လက်ရှိအခြေအနေတွင် ECD/MONREC တို့မှ ၎င်းအချက်ကို စဉ်းစားသုံး သပ်ဆဲဟု မှတ်ယူရပါသည်။)⁸⁴ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအဆင့်တွင်လည်း လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများ၏

79 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိ အခက်အခဲများနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။
80 ၈၀။ Valentis Resources, ၂၀၁၅ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ [ဘာသာပြန်] ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၇ ရက်။
81 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိအခက်အခဲ များနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။
82 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, ibid
83 အစိုးရအဖွဲ့မှ အတည်ပြုထားပြီး MONREC မှ ထုတ်ပြန်ထားသော အမိန့်ကြေငြာစာအမှတ် ၁၃/၂၀၁၈၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃ ရက်နေ့၊ လွှတ်တော် သို့မဟုတ်သည်။ MCRB ၏သတင်းအချက်အလက်များ။
84 လက်လုပ်လက်စားရေခဲတူးဖော်သူများ အတွက် လက်တွေ့မကျသော ကန့်သတ်ချက်များကို ၂၀၁၇ ဥပဒေ ၁၅/၂၀၁၇ ထည့်သွင်းထားသည်။ MCRB မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဥပဒေကြမ်း၏အားနည်းချက်များကို တင်ပြထားသော ဝေဖန်ချက်များကို ကြည့်ပါ။ ထိုဝေဖန်ချက်များကို အသုံးမပြုပဲ ဇွန်လိုင်လ ၂၀၁၇ တွင်မူလအတိုင်း ထွက်ရှိထားသည်။

အခြေအနေမှန်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လက် လုပ်လက်စားများအတွက် သီးခြားနည်းဥပဒေ ထုတ်ပြန်ရန် လိုအပ်ပေးမည်။

ထို့အပြင် အသေးစား၊ အလတ်စား သို့မဟုတ် အကြီးစားလုပ်ငန်းများက လက်လုပ်လက်စားများ၏ခွင့်ပြုမိန့် သက်တမ်းကုန်ချိန်တွင် ထိုနေရာများကိုလုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ဝင်စားပါက အဆိုပြုခွင့်ရှိသည်။ ကချင်ပြည်နယ်တွင် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို စီးပွားရေးအဖွဲ့ထုတ်လိုက်ခြင်းသည် ထိုသူများကို တရားမဝင်သစ် ထုတ် လုပ်မှု လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန် တွန်းအားဖြစ်စေပါသည်။⁸⁵ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် နေရာပျောက်သွားသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတူးဖော်သူများနှင့်ဝင်လာသော ကုမ္ပဏီများအကြား ပဋိပက္ခအချင်းဖြစ်ပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံး၌ ပြင်ဆင်ထားသော ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ခွင့်ပြုမိန့်မပါပဲ သတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် ဒဏ်ငွေနှင့် ထောင်ဒဏ် အပါအဝင် ပြင်းထန်သော အပြစ်ဒဏ်များကို ထည့်သွင်းမိတ်ဆက်ထားပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများသည် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ချမှတ်ခံရမည့် အပြစ်ဒဏ်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရ သည်။ ပြဒါးသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းများအန္တရာယ်မှ တာဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေအရ ကန့်သတ်ထားသော အရာဝတ္ထုတစ်ခုဖြစ်ပြီး တွေ့ရှိပါက ထောင်ဒဏ် (၇) နှစ်အထိ ကျခံရနိုင်ပါသည်။ ထိုထိန်းချုပ်မှု များကို လိုက်နာမှုမရှိပါ။ ၎င်းပြဒါးကို သတ္တုတွင်းတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် အဆင်သင့် ဈေးသက်သာစွာ ရရှိ နိုင်ပါသည်။ ထိုပစ္စည်းများကို အဓိကအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့်တရုတ်နိုင်ငံတို့မှ တရားမဝင်တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။⁸⁶

လက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်များကို ဥပဒေပြင်ဆင်နေချိန်တွင် ခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိဟု ယူဆရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ လက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်အနည်းငယ်သာ ခွင့်ပြုထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (ဇယား - ၁ တွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်န ဝါရီလ ၃၁ အထိ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ခွင့်ပြုမိန့်ပေါင်း ၃၇ ခုထုတ်ပေးထားပြီး အများစုမှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးထဲတွင် ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။)။ ငှားရမ်းခ၊ တရားမဝင်အခွန်များကို ဒေသခံပြည့်သူစစ်၊ ကုမ္ပဏီများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့်အစိုးရအာဏာပိုင်များကိုငွေပေးချေမှုများပြုလုပ်ပြီးလက်လုပ်လက်စားများလုပ်ကိုင်သော ကြောင့် ၎င်းသည် သတ္တုတွင်းဥပဒေပြင်ပမှ လုပ်ကိုင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင် သူအများစုသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကို အပိုင်ငွေအဖြစ်လုပ်ကိုင်ကြပြီး အနည်းငယ်သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထို့ ကြောင့် ခွင့်ပြုမိန့်ရယူရန် စိတ်ဝင်စားမှု အားနည်းပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိပဲ၊ မျက်ကွယ်တွင် တရားမဝင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ သို့မဟုတ် အစိုးရ ဘဏ္ဍာငွေ ကောက်ခံရာတွင် ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရမှုအခြေအနေကို ရင်ဆိုင်၍ လုပ်ကိုင်ရပြီး ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရလျှင် ဆင်းရဲ တွင်းထဲသို့ ပိုမိုကျရောက်နိုင်သည်။^{87 88} (အပိုင်း ၄ - ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

(စ) သတ္တုကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကွင်းဆက်များ။

ယခု SWIA သည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကွင်းဆက် အစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုသာ အလေးထားလေ့လာထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်း၊ တူးဖော်ခြင်းနှင့် ကနဦးဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း။ MCRB ကွင်း ဆင်းလေ့လာမှု များကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များဖြစ်သည့် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လုပ်ကိုင်နေသောနေရာများ၊ လုပ်ငန်း လည်ပတ်နေသော နေရာများ (တူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း)နှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း ပြုလုပ်သော နေရာများတွင် သွားရောက်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုလေ့လာမှုတွင် သတ္တုစုစည်းခြင်း၊ အကျိုးအမြတ်ရရှိခြင်းသို့သွား သည့်လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အခြားအပိုင်းများဖြစ်သည့် ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ သွင်း ကုန်၊ ပို့ကုန်၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ရောင်းချခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းတဆင့်ခံလုပ်ကိုင်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သည့်

85 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၊ စာမျက်နှာ - ၈။
86 MCRB ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။
87 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, ibid
88 International Growth Centre, Natural Resources and Subnational Governments in Myanmar ။ 2014, pg - 9

အကြောင်း အရာများကို ထည့်သွင်းလေ့လာထားခြင်း မရှိပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လုပ်ကိုင်နေသောစီမံကိန်းများသည် များသောအားဖြင့် အသေးစားလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အသေးစိတ် တန်ဖိုးနှင့်သွင်းအားစုကွင်းဆက်များကို အကြီးစားလုပ်ငန်း တိုးတက်လာမှုများနှင့် ယှဉ်လျှင် အလွန်ပင်ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သားများမှာ များသောအားဖြင့် ကျွမ်းကျင်လုပ်သားများ မပါဝင်ပါ။ လုပ်ငန်းအများစုသည် စနစ်တကျလုပ်ကိုင်သော စီးပွားရေးများမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍတွင် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာကွာဟချက်သည် ကြီးမားသောအားနည်းချက် တစ်ခုဖြစ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လည်ပတ်နေသော နိုင်ငံခြားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၏ပြောဆိုချက်အရ ကျွမ်းကျင်လုပ်သားရရှိမှုမှာ ခက်ခဲပါသည်။ ဥပမာပြည်တွင်းတွင် လွန်တူးဖော်ရေးကန်ထရိုက်တာများ အနည်းငယ်သာရှိသည်။ အသိအမှတ်ပြုနမူနာစာတံခွဲ ခန်းများလည်း (စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း လွန်နမူနာများကို စမ်းသပ်ရန်) နိုင်ငံအတွင်း မရှိပါ။ အချို့ကုမ္ပဏီများသည် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်တွင် လွန်အူစာများစမ်းသပ်ရန် အစိုးရပိုင် ဓာတ်ခွဲခန်းများကို အသုံးပြုကြသည်။⁸⁹

မြန်မာနိုင်ငံရှိအသေးစားတူးဖော်သူများသည် ပြင်ပဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမတည်ငွေနှင့်အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း ကိရိယာများကို အကြီးစားလုပ်ငန်းများလောက် အသုံးမပြုကြပါ။ ဥပမာ - စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလွန်တူးခြင်းနှင့်နမူနာယူခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည့်အခါ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများသည် ပြင်ပ နည်းပညာဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးမပြုကြပါ။⁹⁰ အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများသည် များသော အားဖြင့် အခြေခံအချက်အလက်များသာ ရရှိနိုင်သော သာမန်ပစ္စည်းကိရိယာများကိုသာ ဝယ်ယူအသုံးပြုကြသည်။ အလုပ်သမားများကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကို လုပ်ငန်းခွင်တွင်း၌သာ သင်တန်းပို့ချပြီး လုပ်ကိုင်စေသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ကိုင်မှုများသည် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးနှင့်ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်များတွင် အလုပ်တွင်ကျယ်မှုပြဿနာ၊ လွန်တူးခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများတွင် အန္တရာယ်ရှိစေသည့်ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မြေတူးစက်၊ ကြိတ်ခွဲစက်၊ အမှုန်ကြိတ်စက် အပါအဝင် ဆင့်တက်သန့်စင်ရန် အသုံးပြုမည့် ဓာတုပစ္စည်းများ သို့မဟုတ် လိုင်စင်မဲ့ယမ်းမှုန့်များစသည်တို့ကို တရုတ်ပြည်မှ တင်သွင်းကြသည်။ SWIA အဖွဲ့အနေဖြင့် ၎င်းတို့အရည်အသွေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကျေနပ်မှုမရှိသည်များကို ကြားခဲ့ရသည်။⁹¹

89 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။
90 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၆။
91 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။